

milyonluk tecrübe

Milyonuncu buzdolabını üretti Arçelik.
Bir milyon yuvada başarıyla verdiği
bir sınavı simgeleyen
ve şimdi daha da aşılacak bu dev sayıyla,
hem satışta, hem de kalitede
değişmez bir önder olduğunu
bir kez daha ortaya koydu.
Ulusal endüstri açısından
çok önemli bir aşamayı belirleyen
bu mutlu olay, üstün kaliteli
ev cihazlarını en hesaplı şekilde
büyük kitlelere maaletfik amacıyla olan
yaratıcı Türk zekâsının, Türk emeğinin
kıvanç veren bir sonucudur.

ARÇELİK

(Yeni Ajans : 107 — 47)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MAYIS 1975

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

- Türkler Arasında Dinlerin Tarihi Prof. Dr. Hikmet TANYU
Türk Halk Dansları Eğitim Merkezi Kuruluş Raporu T.F.A.
Türk Köylerinde Maskeli Halk Oyunları Sabiha TANSUĞ
Buldan'dan Derlenen Maniler — 2 — Galip KOCABAŞ
Konya'da Geleneksel Koyunculuk ve Çobanlık — 3 — Seyit KÜÇÜKBEZİRCİ
Karagöz Sanatçısı Nevzat Açıkgöz'le Bir Konuşma Nail TAN
Ege Bölgemizde Deve Güreşleri İbrahim TÜKENMEZ
Bir Konya Masalı : Dürümceklî Kadın Feyyaz CANER
Konuşamayan ve Yürüyemiyen Çocuklara Uygulanan Pratikler E. CEREBOĞLU
* Polatlı'da Kuşçu Köyünde Evlenme Âdetleri Zümrüt ERK
8. İstanbul İlkokullararası Halk Oyunları Yarışması İhsan HİNÇER
Gözyaydın'ın «Evliya Çelebi Seyahatnamesi» Doktora Tezi Dr. Nuri YÜCE
Eski Bir Yazmadan Muammalar Ahmet ŞENTÜRK

I. ULUSLARARASI TÜRK FOLKLOR KONGRESİ — BİZE GELEN KİTAPLAR

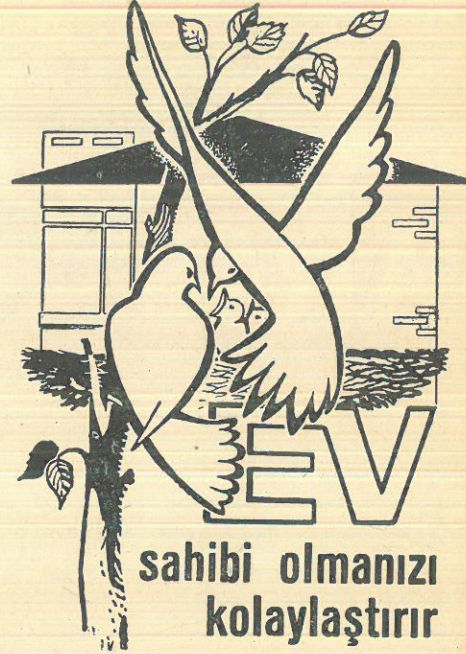
SAYI: 310

KURUŞ: 300

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

EMNİYET SANDIĞI

YUVA HESABI

sahibi olmanızı kolaylaştırır

(Basın : 60031 — 49)

EN KÜÇÜK TASARRUFLARINIZA, BÜYÜK TASARRUFLARINIZ GİBİ DEĞER VEREN BANKA

AKBANK

(Folklor : 48)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ
KURUCUSU VE SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 310

MAYIS 1975

YIL : 26 — CİLT : 16

TÜRKLER ARASINDA DİNLERİN TARİHÇESİ

— I —

Yazan : Prof. Dr. Hikmet TANYU

Eski Türklere özgü inançları batılı bilginler Şamanlık - Şamanizm, doğulu bilginler, Şümeniye terimiyle tanıtmak istemişlerdir. Eski Türklerde din görevlilerine «Kam» denildiği gibi, «Oyun» teriminin de bazı yerlerde kullanıldığı görülmektedir. Kaşgarlı Mahmut, bunu Arapçaya «Kâhin» şeklinde çevirmiştir.

araştırmacıların şahsi gözlemleri ve bazı yazıtları, mezar taşları, bazı dua ve ilâhilerden, ölü gömme âdetlerinden, bazı destan ve masallardan, birtakım sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Kâdın kamların da bulunuşu dikkate şayandır.

Kam veya Şaman, Tanrı veya ilâhlaştırılmış varlıklarla insanlar arasında aracılık yapabilecek bir gücü olan kimse demektir. Büyük ilâhlar, belki melekler ve kötü ruhlar için âyin yapmak, kurban sunmak görevleridir. Aynı zamanda tabiblik, üfürükçülük sihirbazlık da yaparlardı. Soya çekimle kamlık, şamanlık geçirdi. Şu halde şamanlık veya şamanizm, şümeniye (Şemeniye) diye bir din yoktur. Yalnız itibari olarak kullanılan şamanizm, Şümeniye (Şemeniye) terimi vardır. Böyle Eski Türklere özgü ve günümüzde pek az kimsenin sürdürdüğü inancın adı, müritleri tarafından şamanlık veya şamanizm, Şümeniye (Şemeniye) olarak benimsenmiş olmayıp bu ad takılarak ilmi bir terim halinde, bir yakıştırma olarak kullanılmaktadır. Ayrıca muhtelif tanrıların da birer üstün güç ve kudrete sahip varlıklar olarak mı, yoksa birer üstün vasıflı melekler olarak mı benimsenip kullanıldığını kesin olarak ifade etmek kolay değildir. Bazı gözlem ve Tanrı gibi takılmış adlar olması muhtemeldir. Zira Türk Dini hakkında henüz bütün etrafıyla derinlemesine yazılmış çok eskiden kalma bir din kitabı ortada mevcut değildir. Bazı seyyahlar ve

Eski Türkler arasında Tengri (Sümerlerde Dingir), Tenri, Gök (mübarek kutsal, semavi kutlu) Tengri, Gök Tanrı, Yüce Tanrı gibi adlarla herşeye kadir bir Allah inancı görülmekte, kâinatın onun yaratıp yönettiğine inanılmaktadır. Tanrı, Yüce Tanrı inancı günümüzde Altaylılar ve Yakutlar arasında görülmektedir. Ruhun bekâsını, kıyamet, kılköprü, cennet ve cehennem andıran animistik ruhcu bir hayat anlayışı içinde, ölümden sonra bir yaşamı gösteren inanç mevcuttur. İyi ruh, kötü ruh inancına sahiptiler. Korumacı ruhlara inanıyorlardı. Bir nevi şeytanı andıran bir inanç ta görülmektedir. Bazı tabiat kuvvetlerine saygı gösterilmiştir, onlarla aralarında türlü ilişkiler kurmak istenilmiştir. Güneş, ay, yer - su ruhları, atalar (ceddi âlâ) ve ölümler kültü, kurban sunma, ateş (ocak), orman - ağaç, kaya (taş), dağ, adak, su ve ırmağa, göle saygı, demir ile ilgili inanç, bazı kuş ve hayvanlar (kartal - Tanrı Kuşu), bozkurt, at vb ile ilgili inanç ve kültler vardı.

Bazı semboller, put (idol) gibi sanılırsa da bunlar Tanrı'nın tasviri değildir. Hâtırâ veya birer uğurlu eşya (belki fetiş gibi değeri olan bir hatırlatma, anma eşyası) sayılır. Tanrıyı bir ve üstün, yüce, kudret ve kuvvet olarak bilmek ve

TFLEWMUDOGCŞVNIJEHXSRPOMNHE
GÖNÖÖÖGÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖ
WMQXHKGAUSE
ADÖTFUNHG
MZKÖYE
NÖIDO
AİÖB

BANKANIZI SEÇTİNİZ Mİ ?

demek ki görüşünüz kuvvetli...

TÜRK TİCARET BANKASI
EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

bütün kâinatı onun yarattığı varlıklar olarak görmek ve ona mavi, engin göğün derinliğine yönelerek yakarmak ve bazan onun göğün enginliği içinde bulunduğuna inanmak gibi özellikler göstermektedir. Bazı çeşitli tabiat güçleri daha alt derecelerden ilâhlaştırılmışsa da veya büyük melekler düşünülmüşse de onların üzerinde üstün olan bir Yüce Tanrının varlığına inanılırdı. Tanrıya veya yaratan iyi ruh Ülgen (Ülken) atalara, yer - su ruhlarına (tabiat kültü), çoğu zaman dağlarda (at ve koyun) kurban sunuldu.. Gündüz güneşe ve gece aya saygı gösterilirdi. Çok önceleri güneşe ve aya kurban sunulduğu görüşü de vardır. Batılılar tarafından yapılan bir ilmi incelemede binlerce yıl önceki insanlar arasında ilk yüce Tanrı'ya inananların Türkler olduğu ileri sürülmüştür. Gerçekten de türlü ilâhlara tapanlar, hayvanlara tapanlar, ilâhları insana benzeten, onun heykellerini yapıp tapanlar, güneşe ve imparatora ilâh veya onun oğlu nazarıyla bakan muhtelif din ve inançların (Yunan, Roma, Avrupa, Amerika dinleri, Şintoizm vb) yanında Türklerin inançları onlardan çok üstünlük göstermektedir.

TÜRKLERİN DİNİ TARİHÇESİ

Türklerin «Şamanlık» adı takılan ve Tanrı Dini diyebileceğimiz din çerçevesi dışında, Türklerin etkilendiği dini tarihçe şöyle bir gelişim göstermiştir.

M.S. III. - IV. yüzyıllarda, Ortaasya'nın muhtelif bölgelerinde Zerdüştlük, Buddistlik ve Hıristiyanlık görülmüştür. Hıristiyanlık piskoposluk ve metropolilerinin Herat, Teru ve Semerkant şehirlerinde kurulduğunu görüyoruz.

Şamanlı To - Ba'ların yöneticisi, üst tabakadakilerin V. yüzyılda buddistliği kabul ettikleri anlaşılıyor. Toplumun çoğunun gene eski Türk dini inanç ve âdetlerini sürdürdükleri biliniyor. Toba Han (572 - 581 yıllarında) Çinli buddistlerin telkiniyle, Gök - Türkler arasında buddistliği (buddizm) yerleştirmeye çalışıyor. Bu Toba Han'ın ölümünden sonra Gök - Türk Hakanlığı felâkete uğruyor. Çinlileşme başlıyor. Bunun yankıları Gök - Türk (Orhun) yazıtlarında görülmektedir. Bu yazıtlardan artık buddacılıktan (buddizm), Laotse'nin Taoçuluğundan (Taoizm), Bilge Han'ın gayretleriyle hiçbir iz kalmadığı anlaşılmaktadır. Bilhassa Devlet adamı Tonyukuk, millî dini Tanrı dinini ve töreyi savunmuş, yabancı kültür ve inançları reddettirmiştir.

Türklerin müslüman Arap ordularıyla Halife Hz. Ömer zamanında temasta buldukları anlaşılıyor. Bazı Türk beyleri, Hz. Osman zamanında (M. 650) müslümanlığı kabul etmişlerdi.. «Haccac ve onun kumandanlarından Kuteybe B. Müslim el - Bâhili'nin sert ve merhametsiz tedbirleri neticesinde Horasan'da güven sağlandı. İslâm ordusu Mâverâün - Nehr'e girdi. Buhara ve Semerkand» zapt edildi. «Kuteybe'nin muzaffer İslâm ordusu H. 95 (M. 713) yılında Fergana ve Taşkent üzerine yürüdü.»

Bu arada Gök - Türk hakanlığının kurulduğu VI. yüzyıldan itibaren Hıristiyan, Ateşperest, Zerdüştiler ve Manihaist cemaatlerin görüldüğü hatırlanacak olursa karmaşık inançların etkileme çabaları dikkate alınmayı gerektirebilir.

717 yılında Cürcan Beyi müslüman olmuş, böylece Cürcan ülkesi islâmlaşmıştı. Arapların baskısı karşısında Türkler savaşıyorlardı. 7 ve 8. yüzyıllarda müslüman Araplarla Türklerin teması, görüşüp konuşması arttı. Kuteybe, 712 - 713 yılında Buhara iç kalesinde bulunan Buddha tapınağını Cami hâline getirtti. Kılıç sonu ve savaş-

lar sonucu olmayarak, İslâm dininin esaslarını öğrenen Türkler arasında artık İslâmiyet büyük bir yakınlıkla benimsemeye başlamıştı.

Bir yandan Türkler başka dinlerin de tanıtılması ve propagandası karşındaydılar. VII. yüzyılda Manihaizm Türk yurduna gelmişti İranlı Mani (216 - 276) tarafından, Zerdüştlük, Hıristiyanlık ve mahallî dinlerle (Mitra vb.) karıştırılarak vücuda getirilen bu dinin müritleri İran ve Roma hükümetleri ve halkı tarafından ağır baskıya mâruz kalınca, Roma ve İran'dan kaçanlar Türkistan'a sığındılar.

Buralardaki Türkler, diğer din yayıcılarına hoşgörü gösteriyorlar ve bir taraftan da kendi millî inançlarını sürdürüyorlardı. Manikeistler Türk dini inancıyla kendi inançları arasında bir ilişki kurmağa çalışarak propagandalarında başarıya gitmek istiyorlardı. Gök Türkleri hâkimiyetleri altına alan Uygurların hakanı Bökü Han (Bügü han, 750 - 780) 763 yılında Uygur Türkleri arasında esasen Ortaasya'nın batı bölgelerinde 3 yüzyıldan beri izleri görülen Maniciliği (Manihaizm) yerleştirdi. Doğu Türkistan'a yerleşen Uygurlar açısından 840 yılını müteakip o çevrelerde manihazim, hıristiyanlık, buddizm ve Tanrı Dini ile bağlantılı şamanlık yan yana bulunuyordu. Uygurlar manihazimi kabul edince savaşçılıklarını ve bazı

geleneklerini de kaybederek perişan oldular.

Nestüri Hristiyan misyonerleri, Mâverâü'n Nehr İslâmlar eline geçtiği halde çalışmalarını sürdürüyorlar ve Nestüri Patriği Tematheus (780 - 819) da Ortaasya'da hıristiyanlığı yayma gayretiyle Türk Hakanını kandırmağa uğraşiyor, ona mektuplar gönderiyordu.

Nihayet Yenisey - Kırgızları Manihaist Uygurların başkenti Karabalgasun'u 840 yılında zapt edince sonuç belli oldu. Böylece Kırgızlar 840 yılında Uygurları Moğolistan'dan sürerek, Kırgız devletini kurarlarken çoğu Mani dininde görünen Uygurlar Doğu Türkistan'a göçmüşlerdi. Kırgızlar arasında da Mani dininin yayıldığı görülmekte ise de 9-10. yüzyıllardaki kaynaklara göre onların bir yandan da atalardan kalan dinleri sürdürdükleri anlaşılmaktadır. Önce Şamanlı bulunan ve Tanrı dininden olan, 732'de hemen ilk müslüman Hazarlar arasında 800 yıllarında Yahudilik te yayılmaktaydı. Hazarlardan büyük bir kısmı Müslüman ve daha az miktarı ise Hıristiyan dininde idiler. Yönetici tabaka ise Museviliğe bağlı kalmış, hatta İbrani adları almışlardır. Fakat Hazar Kağan'ı Yusuf zamanında 965 yıllarında İslâmiyet buralarda da hemen hemen tamamen kabul edilmiştir. Günümüzde birkaç bin kadar kalan Musevi dininden Türklere Karaim denilir. Yahudi geleneğini, Talmud ve bazı dinî kitap ve yorumları kabul etmeyen Karaimli Yahudileri kendileriyle bir saymazlar. Hazarların Tevrat'ı da Türkçe idi. Yahudi şeriatında Tevrat ve dinî kitaplar İbranicedir.

Moğolların Asya'da güçlendiği dönemde şamanlıkla ilgili bazı davranışlar yeniden canlanmakla beraber İslâm dini de gittikçe gelişme yolundaydı. Bir taraftan da İslâmiyet, Hıristiyanlık ve Budizm arasında bir mücadele devam ediyordu. Türkler şüphesiz İslâmiyetle ilk ilişkileri takiben müslüman olmaya başlamışlardı 9. yüzyılda diğer din ve inançlardan daha fazla İslâmiyet etkiye başladı.

920 - 21 yılında Aleviler Horasan ve çevresini işgal etmişlerdir. Doğu Türkistan'da Aleviler, Taşkent taraflarına Manihaizm, Bulgarlar arasında da Hazar musevileri propaganda yapmaktaydılar. 921 yılında Alevi ordusu, Horasan'ın başşehri Nişapur'u işgal edince, buna karşı Karahanlılardan Buğra Han karşı koydu ve Alevi ordularını yendi, hezimete uğrattı. Satuk Buğra

Han İslâmiyeti benimsedi. X. yüzyılda 920'de Müslümanlığa girmişler ve 940 da Karahanlılar devletinde resmî din İslâmiyet olmuştu. Aynı yılda Volga çevresindeki Bulgar Hanlığı Müslüman oldu. Yalnız Yedisü eyâletinde bir Nestüri Hıristiyan cemaati kalmıştı. Timur zamanında bu cemaat oradan tamamen kalktı. Gene Timur döneminde Türkistan'ın kuzeyinde Budizm kalıntıları da tamamen silindi.

Özetleyecek olursak Türkler şüphesiz İslâmiyetle ilk temaslarını takiben Müslüman olmaya başlamışlardı. Dokuzuncu yüzyılda İslâm dini daha fazla etkiye başlamıştır. 920 - 21 yılında Alevilerin Horasan'ı ve çevresini işgal ettiklerini, dolayısıyla Alevî etkilerini görüyoruz. 920 - 960 yılları arasında büyük Türk kitleleri Ehli Sünnete uygun olarak İslâmiyeti kabul etmişlerdi. Doğu Türkistan'da Aleviler, Taşkent taraflarında Manihaizm, Bulgarlar arasında da Hazar musevileri propaganda yapmışlardı. Alevî ordusunun Horasan'ın başşehri Nişapur'u zaptetmesi üzerine Karahanlılardan Buğra Han karşı koymuş ve Alevî ordularını yeni bir bozguna uğratmıştı. Satuk Buğra Han'ın İslâmiyeti benimsemesi çok önemli bir olay olarak tarihte yer almıştır. Budizm, Manihaizm, Hıristiyanlık ve Musevilik ancak 920 yılına kadar ve bilhassa 200 yıl kadar etki yapmaya çalışmıştı.

İslâmiyet Urallar ve Sibiryâ çevresine 940 - 950 yıllarında yerleşti. Türk Tarihinde çok önemli ve değerli bir olay olarak X. yüzyılda Türk milletinin en az % 80'i İslâm dinini kabul etmiştir. XII. yüzyılda Ortaasya'nın hâkim olan dini İslâmiyet olmuştur.

Türklerin topluca İslâmiyete geçişyle tek din bütün Türk ülkelerini kaplamış ve çevre ülkeleri de etkilemişti. Millî kültür yanında İslâm dininin büyük önemi ve etkisiyle Türkler mütecanis bir millet haline gelmekte gecikmediler. Tarih boyunca kendi içlerindeki mücadele ve çatışmalar ortadan kaybolarak birlik ve beraberlik doğunca güçleri de yükselmişti. XIV. yüzyılda, İran'da ve Ortaasya'da İslâm dini Hıristiyanlığı yendi ve hâkim oldu. Budizm, Moğolistan'da, Şaman'ın yönettiği dini törenlerle ilgili inanç ise Altay dağları (Altay - Sayan) ve Sibiryâ ormanları bölgesinde Yakut Türkleri arasında yaşamasını sürdürdü.

TÜRK HALK DANSLARI EĞİTİM MERKEZİ

KURULUŞ HAKKINDA RAPOR

A — GİRİŞ :

1. Amaç :

Devlet modern halk dansları eğitim merkezinin kurulmasındaki amaç, halk oyunlarımızın öz değerlerinden ve otantik unsurlarından yararlanılarak, çağdaş sanat anlayışına dayanan bir yorumla, yeni bir tür sahne sanatı yaratmak ve meydana getirilecek yapıtları Devlet Halk Dansları Topluluğu ile temsil ve tanıtmaktır.

2. Mahiyet ve Kapsam :

Kurulacak merkez ve eğitilecek topluluğun Türk Halk Kültüründeki (Folklorumuzdaki) yerini ve görevini; folklorumuzun otantik yapısının bozulmadan korunması, yaygınlaştırılması ve uluslararası planda tanıtılması gibi görevlerle karıştırmamak gerekir. Kamusal nitelikli olan bu görevler, Kültür Bakanlığı ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığının ortak sorumluluğunda ve yönetiminde yürütülecek olan ayrı bir konudur. Soruna bu açıdan bakılınca konuyu iki ana fonksiyon halinde düşünmek ve incelemek gerekir.

B — AÇIKLAMA :

Konu, yukardaki iki fonksiyonu ile ele alındığında:

1. Folklorumuzun otantik yapısı bozulmadan (yozlaşmadan) korunması, yaygınlaştırılması ve tanıtılması :

Bu konudaki düzenleyici, besleyici, destekleyici, gözetici ve yönlendirici görev kamu yetki ve gücünü temsil eden Kültür ve Turizm Tanıtma Bakanlıklarına düşer. Uygulayıcılık toplumun kendisinde olacak ve bu amaçla girişilen örgütlenmiş çabalarla sürdürülecektir. Bu görev üç yönlüdür. Yozlaşmayı önleme yönü... Benimsetme ve Yaygınlaştırma yönü... Tanıtma yönü...

a. Otantik yapıdaki bozulmayı (yozlaşmayı) önleme :

Bu konu, doğru olanın araştırılıp arşivlenmesi ve sürdürülen çabaların bu doğru kaynakla beslenmesi konusudur. Bunun için, Kültür Bakanlığı Folklor Araştırma Dairesinin doğrudan doğruya girişeceği çabalara ve ayrıca, bu konuda çalışan çeşitli merkezlerin çabalarının bu dairece esgüdümlemesine (koordine edilmesine) ihtiyaç vardır.

b. Benimsetme ve yaygınlaştırma :

Bu konu, esasen halkımızda varolan ve yaşayan folklor değerlerinin genç kuşaklara aktarılması, onlara sevdirilip benimsetilmesi ve böylece yaygınlaştırılarak mahalli kültürlerin ulusal plana aktarılması konusudur. Bu olay halkın bizzat kendisinin yaşantısında sürdürüldüğüne göre, yapılacak iş, mevcut oluşumu örgütlemektir ki, çeşitli kuruluşlar, dernekler, okullar bu görevi yüklenmişlerdir ve yürütmektedirler. Bu çabaların doğru yönde yürütülebilmesi ancak yukardaki görevin, yani yozlaşmadan yönlendirme görevinin iyi yürütülmesine bağlıdır. Gerekli albümler, bantlar, belgeler ve öbür arşiv malzemesi hızla hazırlanmalıdır. Uygulayıcıların bu malzemeden yararlanmaları sağlanmalıdır.

c. Tanıtma :

Tanıtma konusu ülke içi ve dışı olmak üzere iki yönlü düşünülmelidir. Yukarıda sözü geçen araştırma ve arşivleme çalışmaları ortaya çıktıkça, yaygınlaştırma, yani ülke içi tanıtma başarılı olarak yürüyecektir. Dış tanıtıma gelince, iş tanıtımının bütün unsurları burası için de geçerli olmakla birlikte ayrıca bir takım seçme ve kontrol düzenlemeleri de zorunludur. Bu konuda asıl olarak Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Ta-

nitma Genel Müdürlüğünün yön verici hizmeti gereklidir. Yapılacak iş, ayrıntılı bütün esasları bir yönetmelikte gösterilerek, bütçe olanaklarının müsaadesi oranında en az yılda bir kez yarışma düzenlemek, katılan komple ve mahalli ekipleri sıralamak, bunların dosyalarını tutmak, varlıklarını ve yeteneklerini sürdürüp sürdürmedikleri kontrol etmektir. Yarışmalar birkaç merkezde düzenlenebilir. Sürekli kontrol Bakanlığın taşra elemanları ile sağlanabilir. Gerekirse jüri üyelerince mahallinde kontroller da yapılabilir. Burada önemli olan jüri üyelerinin yüksek düzeyli sanat adamları ve bilim adamlarından kurulması değil, folklor uzmanlarının ve folkloru bizzat yaşayanların, yani uygulayıcıların çoğunlukta bulunmasıdır. Böyle bir düzenlemeden sonra, ister Kültür anlaşmaları çerçevesinde olsun, ister uluslararası nitelik taşıyan özel davetler ve özel girişimler içinde olsun, yurtdışına çıkacak oyun ve müzik topluluklarına gerek toplu pasaport vermede gerek mali destek sağlamada bu yarışmalar esas tutulmalıdır. Tamamen özel olarak ve seyahat serbestisine dayanarak dışarı çıkacak topluluklara sair kanuni sakinler yoksa elbetteki engel olunamaz. Ancak bunlara toplu pasaport verilemez ve mali yardım yapılamaz.

2. Türk Halk Oyunlarının Modern Sanat Anlayışı İçinde Yeniden Yorumlanması :

Bu konu, çeşitli sanat merkezleri ve topluluklarıncaya sürdürülen bir çabadır. Müzik alanında konservatuvarlar, sahne sanatlarında bale, opera ve tiyatrolar, çeşitli müzik toplulukları modern Türk sanatının yaratma çabasıdır. Ancak, bunların ne ölçüde cılız yürüdüğü ve toplumun temelinde, halkın öz kaynaklarına (folklorumuza) gereğince dayatılmadığı için bir türlü gürleşemediği ortadadır.

Sayılan alanlarda iyi kötü bir çaba varken halk danslarının çağdaş anlayışla yorumu konusunda tutarlı bir çalışmaya girişilememiştir. Bu konuda 1973 yılında Halkevlerinin önerisiyle başlayan girişimler, ilgili kurumlarca gereken anlayışla ele alınmadığı için bir sonuca ulaşmamıştır. Şimdi Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca girişilen eğitim Merkezi ve Halkdansları topluluğu yeni bir atılım olacak ve bu alandaki boşluğu dolduracaktır. Başlanacak bu çaba ile halk oyunları arasındaki ilişki sadece otantik değerlerden yararlanmak ve bu temel malzemeyi yüksek düzeyli bir sanat anlayışıyla yorumlayıp halk danslarımızı modern bir görünüm içinde uygulamak ve tanıtmak ilişkisinden öteye gitmeyecektir. Devlet Halk Dansları Topluluğu Türk halk oyunlarını otantik yapıyla en iyi biçimde temsil etmek iddiasında olan bir örnek gurup değildir. Bu konuda bir çabası ve iddiasını olamayacağı tabiidir. Aksi halde yapılmak istenen işin tabiatına ters düşeceği gibi, folklorumuzun öz kaynağındaki yerleşme gücünün baltalanması ve gönüllü heveslerin söndürülmesi tehlikesi de doğar.

Devlet Halk Dansları Topluluğunun eğitimi hiç kuşkusuz, Devlet Konservatuvarının, devlet bale, opera ve tiyatrolarının, devlet güzel sanatlar akademisinin yakın işbirliğine dayanmalıdır. Topluluğun statüsü, Kültür Bakanlığının düşüncesi alınmak suretiyle Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca düzenlenecek bir yönetmelikle saptanmalı, sayılan kuruluşların genel görevleri, eğitim merkezinin organları ve görevleri, öğretim ve eğitim kadroları, eğitim merkezi öğrencilerinin ve topluluk elemanlarının özel nitelikleri, hakları, görevleri, yüklenimleri, öğrenime alınmaları ve topluluğa geçişleri, öğrencilikten ve işten çıkarılmaları, ücretleri, vesair özlük işleri gibi hususlar, bugünkü yasal

Köylü Oyunları :

TÜRK KÖYLERİNDE MASKELİ HALK OYUNLARI

Yazan : Sabiha TANSUĞ

lerine, birer taş alır. Emekliyerek yürür. Oyun alanına gelir.

Yedi sekiz yaşlarında bir erkek çocuğu, köpek olur. O da yerde köpek gibi emekliyerek, domuz saldırır.

Domuz ile köpek arasında böylece bir mücadeleye başlar: Mısır tarlasının bekçisi, domuz çiftesini boşaltır. Domuzu mısır tarlasından kovmaya uğraşır.

Oyunda, domuz, bâzen kaçır ve kurtulur. Bazı oyunda ise domuz vurulur; ve domuzun ölümü sahnesi, ayrıntılarıyla canlandırılır. Domuz dönerek, acı sesler çıkararak, can çekişir; ölür.

Oyun, eğlencenin havasına göre, bir saat kadar sürebilir.

Oyun süresince ve oyuna göre, davul çalar. Tüm köy halkı, gösteriyi izler. Kadınlar ve çocuklar, damlar üzerinden oyuna seyirci olurlar. Ço- luk çocuk, kahkahalar atarak eğlenir.

Domuz rolünü oynayan erkek, kişiliğini saklar. Kadınların, domuz oluşunu bilmelerini istemez. Çünkü oyundan sonra da «kendisini kadınların domuz gibi görmesinden çekinir».

Anadolu'nun her bölgesinde, köylüler hâlâ, bayramlarda, kış gecelerinde, düğünlerde, maskeli oyunlar oynarlar.

En son, 1974 yazında ve sonbaharında, Ege bölgesinin, Yunt Dağı'nda, araştırmalar yaptım. Maskeli oyunlar hakkında yeni bilgiler edindim.

Yunt Dağı'nın Maldan Köyü'nde, 10 ayrı çeşit oyuncu tipi ve oyunlar tesbit ettim.

1) Çatal Adam; 2) Fasulye Dişli Adam; 3) Deli Adam; 4) Yazıcı Adam; 5) Kadı; 6) Domuz; 7) At; 8) Gelin; 9) Deve; 10) Elde Oynatılan Kukla Oyunu.

Bu oyunlar, köy meydanında gece meşaleler ışığında, erkekler tarafından oynanır. Oyuncular, oyuna göre, maskeler takarlar; kıyafetler giyerler.

Kıyafetlerin hazırlanması köy odasında yahut kahvehanesinde olur. Köy erkekleri toplanırlar. Evlerden malzeme istenir. Maske ve giyimleri en iyi yapan köyün erkekleri, hazırlığa yardımcı olurlar. Gençler, oynayacakları oyuna göre giyinirler.

MISIR TARLASINDAN DOMUZ KOVMA OYUNU

Bir kişi, domuz maskesinin içine girer. El-

hükümler karşısında açıklığa kavuşturulmalıdır.

Oyunlarımızı, dayandığı temel ile (öykü, olay vb.) bu temelle ilişkili olan tavır, figür, müzik gibi unsurların folklorik gücünü ve esprisini bozmadan bunları bir koreografik düzenle ve yeni motiflerle bezeyerek sahneye aktarmak ve kendi öz müziğimizden geliştirilmiş çağdaş bir müzik eşliğinde takdim etmek hiç kuşkusuz başlı başına bir sanat olayıdır. Bu iş kolay da değildir. Ancak, uluslar bu yönde çok yol almış bulunmaktadır. İşe ciddiyetle ve inanca başlandı takdirde, çok zengin olan folklorumuza dayanarak üstün nitelikli yapıtlar yaratılabileceğinden hiç kuşku duyulmamalıdır.

C — SONUÇ :

1. Türk halk oyunlarının otantik değerlerinin bozulmaması, yaygınlaştırılması ve ülke dışında tanıtılması konusu ile modern halk dansları konusu, temeldeki belirli sanatsal ilişkiler dışında, birbirinden ayrı olan ve birbirine karıştırılmaması gereken iki ayrı konudur.

2. Folklorumuzun esas malzemesi mahallinde dik- katle araştırılıp doğru değerler arşivlenmeden, yaygınlaştırmayı teşvik etmek çok sakıncalıdır. O halde çabalarındaki öncelik araştırma ve arşivleme konusunda toplanmalıdır.

3. Halk oyunları kendisini yaratan ortamdan, yani halkın yaşantısından koparılamaz. Hele çok zengin ve çeşitli olan folklor ürünlerimizi devlet eliyle ve sınırlı topluluklarla temsil etmek mümkün olamaz. Bun-

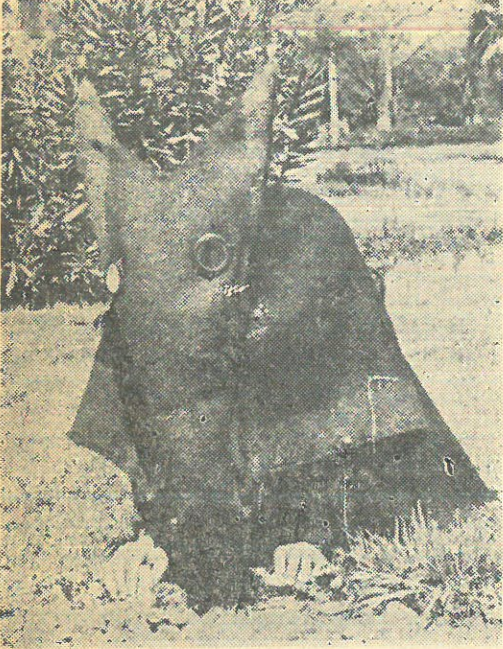
lar kendi yörelerinde yaşar, yeşerir ve gürleşir, oradan alınıp yaygınlaştırılır. Asıl olan bu değerlerin kaynağında himaye görmesi ve yozlaşmanın önüne geçilecek tedbirlerin alınmasıdır.

4. Halk oyunlarımızın otantik yapısı ile uluslararası planda tanıtılması için, toplumun içinde, halkın yaşantısında sürdürülen çabaların doğru olarak yönlendirilmesi ve en iyisinin ortaya çıkmasının sağlanması; seçmelere girişilmesini ve bu seçmelerle doğruların ve yeteneklilerin saptanmasını, bunların da özendirilmesini ve desteklenmesini zorunlu kılar. Dış tanıtma görevlerinin bunlara verilmesi gereklidir. Objektif bir seçim yapılabilmesi için yetenekli bir jürinin ve seçim esaslarını ayrıntılarıyla gösterecek bir yönetmeliğin ortada bulunması temel koşuldur. Jürinin değerlendirmeleri, araştırma sonucu belgelendirilen ölçülerle yapılmalıdır.

5. Folklorumuzun ruhuna ve temel unsurlarına dayanılarak, bunları çağdaş bir sanat anlayışı açısından yorumlamak ve yeni tür sahne sanatları biçiminde takdim ederek, Türk kültürünün özünden doğmuş yapıtlarla uluslararası planda tanıtımlara girişmek ve böylece Türk kültürüne evrensel boyutlar kazandırmak kaçınılmaz bir zorunluluktur. Devlet Halk Dansları Eğitim Merkezi ve Topluluğu böyle bir amaca yönelmelidir.

Turizm ve Tanıtma Halkevleri Genel Kültür Bakanlığı
Bakanlığı Müsteşarı Başkanlığı Müsteşarı

«yazıcı» olur. İki kardeşe kalan miras malın doğru taksim edilmesi, oyunun konusudur.

No: 1 — «Domuz» maskesi ve kılığı giymiş Maldan'lı bir köylü. Ellerinde, yuvarlak, avuç içlerini dolduracak büyüklükte taş var. Bu taşlar hem ellerinin kesilmesini önüyor hem de domuzun ön ayaklarını temsil ediyor.

«Kadı»nın Kıyafeti: «Kadı»nın önüne ve arkasına, yastıklar yerleştirilir; üzerine kilim dolanıp ipele vücuduna sıkıca bağlanır. Böylece «kadı»nın, kocaman bir gövdesi olur.

Sonra bir bakır sahanda pekmez gelir, bir parça da pamuk. Pekmez yüze sürülür; onun üzerine pamuklar yapıştırılır. «Kadı», beyaz sakallı ve yaşlı bir görünüm kazanır. Başına şapka giyer veya sarık sarar. Gözüne siyah gözlük takar. Tanınmaz hâle gelir.

Bu oyunlarda, kimse kendisinin tanınmasını istemez. Ona göre, yüz göz saklanır.

Oyunun Gelişimi: «Kadı», «yazıcı» ve «deli adam»ın yardımcıları eşeğe ters bindirilir. Bu şekilde ve «yazıcı» ile «deli adam»ın yardımcıları, «kadı» eşeğe ters binmiş şekilde, sahneye yavaş yavaş getirilir. Davul çalmaktadır.

«Kadı»nın yastık sarılmış vücuduna «deli adam» ve «yazıcı», önden ve arkadan sopa ile vururlar. Bütün bu hareketler, adetâ dans eder gibi yapılır.

«Malı doğru taksim et» derler «Kadı»ya. «Kadı», zil zurna sarhoştur. Eşekten yere yuvar-

lanır. Yerden kaldırılır. Ona tekrardan sopa atılır.

Oyun süresince, seyirci çoluk çocuğun ve büyüklerin kahkahaları etrafı çınlatır.

Mal taksimi bitince, rol gereği, kenarda hazır duran «Berber» önce «Kadı»nın pamuktan yapılmış sakallarını kocaman bir hayvan makasıyla «traş eder». Bir havlu veya peşkir ile, «kadı»nın yüzünü kurular.

Sonra «yazıcı» ve «deli adam», güya saç ve sakal traşı yaptırılır «Berber»e. Şakalar, hareketler güldürücüdür.

«Deli Adam»ın üzerindeki giysiler hep ters giyilmiştir. Başına, keçi derisinden post geçirilmiştir. Post, bir yazma ile «deli adam»ın başına tutturulmuştur. Post'un bir parçası kesilmiş, büyük bir bıyık gibi takılmış dudak üstüne. Böylece bıyık ve post, yüzü iyice maskeleymektedir.

«Yazıcı»nın da yüzü, eski bir çorap veya eski bir fanila parçasıyla maskelenmiştir. Kasketi, ters giydirilmiştir.

Maskeli hâlile «yazıcı» da traş olur. İş tatlıya bağlanır; oyun biter.

DEVE ÇIKARMA OYUNU

«Deve»nin maskesi, önceden özenle hazırlanır. Kuru bir at veya eşek kafasından devenin başı yapılır.

«Deve»nin boynu ise, hallacın yayından olur. Ucuna «deve»nin başı geçirilir.

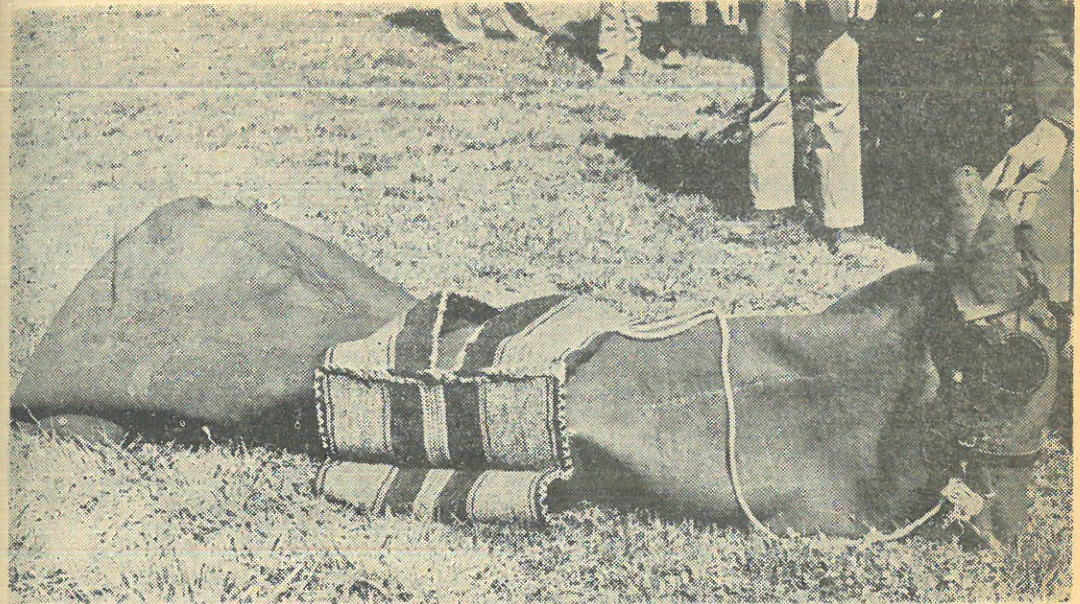
«Deve»nin gövdesi, ağaçtan yapılan ve «merdiven» denilen bir iskeletle meydana getirilir. «Merdiven»in ortasına ters çevrilmiş bir küfe, saplarından bağlanır. Küfe, «deve»nin hörgücünü şekillendirir.

«Merdiven»in ön ve arkasındaki gözlere, birer erkek girer. Ön gözdeki erkek, devenin boynundaki ipi çekerek hayvanın ağzını açar kapar. Ön gözdeki erkeğin ayakları, «deve»nin ön ayaklarıdır.

Arka gözdeki adamın ayakları, «deve»nin arka ayakları olur. Bu iki kişi, «deve»nin vücudunu taşırlar.

«Deve»nin üzerine deve çulları örtülür. Hörgüç süslenir. Çanlar takılır. «Deve»nin gözleri yerine, ufak ve yuvarlak aynalar yerleştirilir. «Deve»ye kuyruk da takılır.

Gelin kıyafetine girmiş bir erkek, «deve»nin hörgücüne oturur. Davul önde, «deve» arkada yürür. Devenin çanları çalar. Gençler naralar atarak köyün bütün sokaklarını «deve» ile beraber dolaşırlar. «Deve», meydanlarda durur. Gençler millî oyunlar oynarlar.

No: 2 — «At Çıkarma» da, bir köylü bu maskenin içine girer. Ata biniyormuş gibi olur.

Seyirci kadınlar, «deve»ye hediyeler verirler.

«Deve Çıkarma Oyunu», genellikle kurban bayramının üçüncü veya dördüncü günü yapılır.

FASULYE DIŞLI ADAM

Eski bir beyaz çarşaf, bir erkeğin vücuduna sıkıca (kollar içerde kalacak şekilde) sarılıp dikilir. Çarşafın yüzü örten kısmında, gözler ve ağız için delikler açılır. Bezin ağız örten kısmı üstüne, kuru fasulyeler dikilir. Kömürle, kaşlar ve burun çizilir. «Fasulye Dışlı Adam» hazırlanır.

Bu maskeli, hayaleti andıran tip (örneğin kadı oyununda) belirli bir şey yapmadan ortaklıkta dolaşır durur.

ÇATAL ADAM OYUNU

Biri hakiki insan, diğeri yapma insandan oluşur.

Yapma insan otla doldurulur; hakiki insanın beline özel şekilde bağlanır.

Şöyle ki, aslında, otla doldurulmuş kukla iki ayrı parçadan yapılmıştır. Belinden yukarı kısmı, hakiki insanın önüne gelir; belinden aşağı kısmı, hakiki insanın arkasında kalır.

Uzaktan bakıldığında, birbirine karından yapışmış gibi duran hakiki insanla ottan yapılmış kukla, «çatal» bir manzara arzederler; birbirlerinin kolay kolay ayrılamazlar.

No: 3 — «Çatal Adam» giyimi ve maskesi. Uzaktan, iyice dikkat edilmezse, hangisinin hakiki insan, hangisinin yapma kukla olduğu anlaşılabilir. Fotoğrafta, ayaklarının maskeli köylü tanınmaktadır. Kuklanın gövdesi önde, belden aşağı kısmı arkada görünür (beyaz çoraplı).

No : 4 — «Fasulye Dişli Adam», ilgin kıyafetine bürünmüş olarak davulcunun yanında.

Birbirinin tıpkısı giyinmişlerdir. Yüzleri siyah bezle örtülüdür.

Davulun eşliğinde, «çatal adam» oyuna çıkar. Kadın kıyafetine girmiş bir erkekle aralarında laflaşma başlar.

«Çatal Adam», kadına, «ben seni çok seviyom» der.

Kadın, şöyle cevap verir: «Ben seni sevmiyom».

«Neden sevmiyon?»

«Ben, iki başlı dört ayaklı, dört kollu adam sevemem».

«Sen benim gibi erkeği bulamazsın. Bende iki kafa var; biri durunca ötekisi çalışır. Ben sana yanıyom. Seni çok seviyom.»

Kadın, erkeğin sağını solunu eleştirir. Şöyle konuşur: «Anaam, ne çok kolu var bu adamın... Dur bakayım hele, hele... Aha, şu kafası. Aha şu kolu. Aha şu bacağı...» Ve müstehçen şakalar yapar.

Etraftan gülüşmeler hiç eksik olmaz.

Ve «Çatal Adam» yine «Ben seni seviyom» der. «Seni almadan gitmem».

Bunu duyan kadın, eline bir taş alır; «Domuzun adamı» der. «Aha sana.» Ve «Çatal Adam»'ın yapma başına taşı atar. Kadın erkeği kovalamaya başlar.

Oyundaki hareketlerde ve sözlerde, günün

içtenliğile o anın havasına uydurulur. Bu oyunlar, eğlencenin durumuna göre sürer.

Maldan'lı Ali dayı, oyunlar hakkında bana şöyle dedi:

«Biz, gülmek için, bu kılık kıyafete gireriz. Ayrıca, eskittiğimiz eşyaları da oyunlarda kullanırız; oyun bitince atarız. Oyun kıyafetleri, her yıl bayramlarda tekrardan yapılır, ve oyundan sonra atılır.»

Oyunların oynanacağı gece, ikinci vaktinde, bütün erkekler köy odasında veya kahvesinde toplanırlar. Aralarında, hangi oyunları çıkaracaklarını kararlaştırırlar. Herkes fikrini söyler. Oynamak istediği oyunu belirtir.

Oyunlara karar verilince, bütün gençler ve çocuklar, köydeki evleri gezerek istedikleri malzemeleri toplarlar. Kadınlar da gecenin hazırlığına evden bir şeyler vererek katılırlar.

İğneler, iplikler, pekmezler, pamuklar, şap-kalar, papuçlar, postlar, kilimler, çullar, urganlar, kadın giyimi eşyaları, gelin eşyaları verirler.

Eski eşyaların arasında yeni parçalar da bulunur. Fakat bu sonuncular, sâhiplerine geri verilir.

Sessizce, bütün köy hazırlığa katılır. Gece yemekten sonra, köyün oyun yerinde, bütün köy halkı (yediden yetmişe kadar) toplanır. Eğlence başlar. Ve gecenin geç saatlerine kadar, herkes

Derlemeler :

BULDAN'DAN DERLENEN MANİLER

— II —

Ayrın içtim az geldi.
Dibinde tadı kaldı
Merahlama sevdiğim
Kavuşmaya az kaldı.

Ay doğar açıklığa
Kapıları dayaklı
Şu Buldan'ın kızları
Hepsi kiraz dudaklı

Ay doğar açıklıya
Ben varmam çarıklıya
Canlarım kurban olsun
Abani sarıklıya.

Ay aydıdır geceler
Yuva yapmış böceler
Şimdi aklıma gelir
Yarla geçen geceler.

Alma attım ar geldi
Pencereye yâr geldi.
Yolladığın iskarpin
Ayağıma dar geldi.

Ateş imiş kuş imiş
Harıma (virane) konmuş imiş
Az evvel varsam, eğer
Yar benim olmuşmuş imiş.

Armut dalda beşmiş
Tam yerinde eş imiş
Anası vermemiş yorgan
Benim yarım üşümüş

Almayı atan bilir
Cilveyi satan bilir
Genç oğlanın goynunda
Sarılıp yatan bilir.

Arka kapı sürgülü
Pantolonu dürülü
Benim sevdiğim oğlan
Anasının bir gülü .

Altın koydum cezveye
Kızlar gider gezmeye
Gız oğlanı görünce
Başlar şarpa düzmeye.

Aya bak yıldıza bak
Geline bak gıza bak
Sen beni beğenmedin
Aldığın yosmaya bak.

Ayva sarı güj sarı
Ayvaya konmuş arı
İki gül arasında
Ne arar goca garı

Allar giymiş boyunca
Saramadım doyunca
Nasıl sabahlar olsun
Yarım sen olmayınca

Ana evlâdındadır
Gızsa muradındadır
Benim şu deli gönlüm
Hep senin yanındadır.

Alçacak duvar üstü
Nişanlım bana küstü
Küsme nişanım küsme
Gelicem akşam üstü

Aj üzüm asmasıyım
Bezirgân basmasıyım
Bana çirkin demeyin
Güzeller yosmasıyım

Ayva, nardan geçilmez
Sular acı içilmez
Annelerden geçilir
Nazlı yardan geçilmez

Ayva attım ar geldi
Dar sokaktan yar geldi.
Bir çift çorap gönderdim
Ayağına dar geldi.

Ayva dalda sararmış
Çekirdeği kararmış
Sevda çeken oğlanlar
Sevdiğini ararmış

Ak yemiş kara yemiş
Dalları yere değmiş
Damat namaz kılariken
Gelinini fare yemiş

Derleyen : Galip KOCABAŞ

Alan yazı meydanlık
Ne düşünyon şeytanlık
O almış kırkbeş bine
Sana sahte gerdanlık

Acıpayam'da vardır
İki bakkal bir furun
Kurtl'ekmek yiye yiye
Ne ağ'z kaldı ne burun

Aydoz'la Buldan arası
Şingir şingir öter taşı
Hediye kızı sorarsan
Ahmet Mehmet mahanası

Ayağımda meslerim
Gittim yer(i) süslerim
Fıca ederim arkadaş
Boy resmini isterim.

Böyün ayın onudur
Yükü buğday unudur
Gızla (r) gocay görünce
Anayı babayı unudur

Bahçelerde enginar
Enginarın dengi var
Ben yarımı kaybettim
Sol yanında beni var

Bahçelerde erik var
Şalvarında delik var
Delinirse delinsin
Sandıkda gelinlik var

Bahçelerde horasan
Yarimin adı Hasan
Hasan benim olursa
Ne derdim var ne tasam

Bahçelerde gereviz
Biz gereviz yemeyiz
Biz muhanet değiliz
Yarı candan severiz.

Bahçelerde gerdime
Bana acı söz dime
Çayla(r) mürekkep olsa
Yetmez benim derdime

7208

129

Bahçelerde buğdayım
Sen çiğne ben yutayım
Senin gibi güzeli
Koynumda uyutayım

Bu evi yapan usta
Yatsın yedi yıl hasta
Hiç delik bırakmamış
Delikanlılar baksa

Bahçelerde ham yemiş
Dalları yere ermiş
Oğlan kıza bakarken
Bıyığın sıçan yemiş

Bahçelerde gök biber
Şimdi kızlar çok kibar
Kibar olmuş kaç para
Oğlanlara itibar

Benim sözümünden şaşma
Sakin haddini aşma
Beni sana yazmışlar
Hiç nafile uğraşma

Bahçeye serdim kilim
Gel otur benim gülüm
Ne dedim neden küstün
Tutulsun ağzım dilim

Bağa vardım yaprağa
Kıymadım koparmağa
O kız benim olmadan
Girmem kara topırağa

Ben Buldan'ı düzlerim
Yandı pelit gözlerim
Sevgilimi ararken
Tutmaz oldu dizlerim

Babam gidio babam
Vallahi yoktur şakam
Bu sevdayı düşeli
Birleşmez iki yakam

Bulutlardan beyazsın
Kuşlardan yaramazsın
Bir halde karar etmez
Bir dalda duramazsın

Bağlarda ak üzüm var
Diyemem çok sözüm var

Bir evde iki kardeş
Küçüğünde gözüm var

Buğulu dağla (r) gibi
Çiğdemli bağla (r) gibi
Menevişli gözlerin
Derdime ağla (r) gibi

Bakar gelir bell' olur
Öten kuşlar dill' olur
Oğlan kıza görünce
Nergiz verir gül alır

Buldan'ın sokakları
Boy atmış kavakları
Kızın her yanı güzel
İlle de dudakları

Bacalarda gezerim
İncik boncuk dizerim
Ellerden güzelim ben
Neden yarsız gezerim

Bak şu kızın nazına
Kaymağın beyazına
Yüz altınım olsaydı
Dakardım boğazına

Bahçelerde muşmula
Muşmulayı taşlama
Al yanaktan öperken
Ağlamaya başlama

Bacalarda gök biber
Şimdi gızla(r) pek kibar
Kibar olsa kaç para
Yine bizde itibar

Babucumun gönüne
Geçme oğlan önüme
Sana vavam demiyom
Et anamın gönüne(ü)

Bacanızda gül var mı
Gül dibine yol var mı
Gel biryol samsalım
İçimizde el var mı

Bahçelerde gül açar
Etrafa koku saçar
Gözünü açan adam
Büyük şehere kaçar

Bahçelerde (i) lahana
Girsem yarım koynuna
Seni doğuran ana
Olsun bana kaynana

Bacalarda sarmaşık
Sarmadan oldum âşık
Yarı karşıdan gördüm
Elimde kaldı kaşık

Baçelerde üzerlik
Böyle midir güzelliik
Güzellere nazarlık
Çirkinlere mezarlık

Beyaz üzüm sergisi
Gönlümün sevgilisi
Arameylen bulunmaz
O da Allah vergisi

Bağa girdim nar için
Gül kopardım yâr için
Analar kız doğurmuş
Yiğit oğlanlar için

Bağda erik gayınna
Dişin gedik gayınna
Oğlun çerez getirmiş
Sensiz yedik gayınna

Bağda havuç gayınna
Oğlun çavuş gayınna
Ben koituğa girdim mi
Burdan savaş gayınna

Bahçalarda (i) lâhana
Kestim koydum sahana
Hiç görmedim ömrüme
Senin gibi Kaynana

Bu gün hava bulutlu
Ortasından kilitli
Benim sevdiğim oğlan
Humayınan kırıklı

Bahçada iğde midir
Dalları yerde midir
Her gördüğün seversen
Sendeki miğde midir.

Bağda biber gayınna
Oğlun kibar gayınna
Gerdek ertesi sabah
Yatta geber gayınna

Yazan : Seyit KÜÇÜKBEZİRCİ

KÖPEK KULAĞI KESMEK :

Eniklerin kulakları bıçakla dibinden kesilir. Dibinden kulakları kesilmeyen köpekleri kurtlar boğuşma sırasında kulaklarından ısırarak yere çarparlar.

Eniklerin kulakları, kışın kesilir, Yaz aylarında kesilmeyişinin sebebi, yazın sıcak olduğu için kulaklara kurt düşme ihtimalini ortadan kaldırmaktır .

*

İKİNCİ BÖLÜM

KOYUNCULUKTA ÜRETİM

GÜZ SEÇİMİ - KOÇ KATIMI :

Koyunculukta, birinci devre olan yaz devresinin sonu olan 29 Ekimde «seçim» yapılır. Bu seçimin yukarıda verildiği tarihten on gün önceye veya sonraya alındığı da olur.

Seçim günü, koyun sürüsü köye erken gelir. Koyunlar, keçiler, kuzular mal sahipleri tarafından teker teker sayılır. Ötenler tesbit edilir. Bazı bölgelerde ölen koyunların kulakları baş derilerinden yüzülerek kurutulur, seçim gününe kadar saklanır. Sayımda bir «ispat» malzemesi olsun diyerek. Çobanlar, sürü sahiplerine, kış devresinin sonunda, 1 Mart tarihinde devir aldıkları sürünün hesabını verirler. Hesap vermede taraflar anlaşığı taktirde çoban, sürü sahibine sürünün teslim eder. Gene aynı sürü sahibine çoban duracaksa sürüyü yeniden teslim alır. Çoban durmayacaksa ücretini alır, gider. Sürü yeni çobana gene sayılarak teslim edilir.

Çobanın ücretine «çoban hakkı» adı verilir.

Güz seçiminde sağmal sürüsüne koçlar, tekeler katılır. Güz seçimine bunun için «koç katımı» adı verilir.

Seçim kelimesinin yerine bazı bölgelerde «sayım» kelimesi de kullanılır.

Elli sağmal koyuna bir koç hesaplanır. Sürünün içerisindeki sağmal koyun sayısına göre, elide bir oranında koç katılır. Keçiler için «teke» katımında da aynı oran göz önünde bulundurulur.

Koçlar ve tekeler yaz mevsiminde koyun sürüsünün içinde bulundurulmaz. Seçilerek kuzu sürüsüne katılır. Bunun sebebi, koçların ve teke-

ÇOBAN EŞEKLERİ :

Koyun güden her çobanın bir eşeği olur. Çoban eşeklerinin hepsi dişi eşektir. Sürülerde erkek eşek bulundurulmaz. Erkek eşekler, sürü içerisinde durmadan kaçarlar, sürüyü ürkütürler, anırırlar, huysuzluk ederler.

Çoban eşekleri, çobanın eşyalarını; yorulduğu zaman çobanı taşır. Kırdan çobanın heybesi, kürkü, kepeneği devamlı üzerindedir. Sürü köye döndüğü zaman, eşeğin üzerinden palan indirilir; dinlenmesi, yuvarlanması sağlanır.

ÇOBAN KÖPEKLERİ :

Her sürüyü kurtlara karşı korumak için, sürüde 5-6 tane çoban köpeği bulundurulur. Çoban köpekleri özel olarak yetiştirilir.

İyi bir çoban köpeğinin kuvvetli olması, soyulu olması, sürüsüne düşkün, sürü hırsızlıklarına fırsat vermeyen, kurtlardan korkmayan, kurtları sürünün çok uzaklarında karşılayarak boğuşan bir köpek cinsinden gelmesi gerekir.

Çoban köpeği olarak «enikler» özel olarak seçilirler. «Pin» adı verilen toprak çukurlarda, ısız yerlerde, insanlarla temas ettirilmeden büyütülürler. 8-10 aylık oluncaya kadar kimseye gösterilmeden korunurlar. Küçük yaşta diğer köpeklerle, insanlarla ilişki kurmasına izin verilmez. «Yallı» olmaları önlenir. Küçükken, büyük köpeklerle boğdurulmaz. Boğdurulduğu zaman korkak olarak yetişir, iyi bir çoban köpeği olamaz.

Enikler büyüme süresince mümkün olduğu kadar etle, peynir suyu ile sütle, arpa unu ile süt - yağ sularının karıştırılmasıyla yapılan «yal-la» beslenirler. Kuvvetli olarak yetişmesine çalışılır. Çobanından ve sürü sahibinden başka kimseye itaat etmemesi istenir. Yabancılarla şadırgan olması için terbiye edilir.

KÖPEK DAĞLAMAK :

Köpeklerin kırlarda kurtların arkasından büyük bir hızla koşarken gözleri yaşarmasın diye enikken burunları dağlanır. Gözlerinden bir parmak aşağısı kızgın demirle yakılır.

Burnu dağlanmayan köpek gözü yaşardığından kurtların arkasından koşamaz.

lerin vakitsiz olarak sağmallarla çiftleşmelerini önlemektir. Koçluk ve tekeliklerde cinsî belirtiler, çiftleşme istekleri görülmeye başladığı zaman sağmallardan ayrılırlar. Bu ayrılık seçim zamanına kadar sürer. Koçlarda ve tekelerde çiftleşme belirtilerine «söğleme» adı verilir. Damızlıklar kuzulara ve oğlaklara «söğleyemedikleri» için, kuzu sürülerine katılırlar. Kuzu sürüsünün içerisine damızlıkların gönderilmesine «koç seçimi», «teke seçimi» denir.

Güz seçiminde damızlıkların, sağmal sürüsüne, çiftleşmesi amacı ile katılması işi «koç katımı» olarak adlandırılır.

«Mart seçimi» olarak adlandırılan, ikinci devre seçiminde de, birinci devre seçiminde yapılan işler yapılır. Yalnız, koç katımı işleri yoktur.

KOÇ VE TEKELİKLER :

Koç ve teke olarak kullanılacak kuzular ile oğlaklar, erkekler arasından bir yaşlarına girmeden belli edilirler. Koçluk ve tekelik seçiminde ölçüler damızlık adaylarına titizlikle uygulanır. Koçluk ayrılacak kuzuların kuyruklarının düzgün olması, yüzlerinin güzel olması istenir. Yüzleri alacalı olan, düzgün olmayan, kuyrukları dolgun olmayan, derilerinin üzerindeki yünler birkaç renkte olan; zayıf, uyusuk olan kuzular koçluk olarak seçilmez.

Tekelik olarak ayrılacak oğlakların boynuzlarının düzgün olmasına, annesinin sütlü olmasına tiftiğinin bol, uzun, yumuşak olmasına, vücudunun iyi gelişmiş olmasına, tiftiklerinin tek renk olmasına dikkat edilir.

Koçluğa ve tekeliğe ayrılan kuzularla oğlaklar «hayalı» bırakılır. Erkeklikleri alınmaz. Koç olmayacaklarla teke olmayacaklar hadım edilir.

SAYA :

«Saya», kuzunun, koyunun rahmine - halk arasında «karnına» denir - düşüşünün yüzüncü günü çobanların ve çocukların yaptığı şenliktir. Halk «saya» şenliği yapılmadığı taktirde doğacak kuzuların tüysüz olarak doğacağına inanır. Koyunun gebeliğinin yüzüncü günü, koyunun karnında kuzunun tüylenmeye başladığı gündür. Kuzunun ana karnındaki yüzüncü gününe «koyunun yüze yetmesi» adı verilir.

Saya şenlikleri günümüzde yüzlerce köyde, halk arasında yaşamakta, koyunun gebeliğinin yüzüncü gününde yapılmaktadır. Bazı köylerde saya geleneği eski önemini yitirmiş, ancak bir kısım çocuklar tarafından renksiz bir şekilde yapılan şenliğimsi bir şekle dönmüştür. Köylerin

çok az bir kısmında da yapılmamaktadır.

Araştırmalarımız sonucu tesbit ettiğimiz saya geleneklerine birkaç örnek vereceğiz.

Konya'nın Sızma köyü ile Yukarıpınarbaşı köylerinden saya şenliği örnekleri:

Sızma'da saya şenliklerini çocuklar yapar. Saya şenliğine «saya gezmek» adı verilmiştir. Koyunun yüze yettiği gün çocuklar toplanırlar, kapı kapı gezerler. Kapı dolaşmalarında hep bir ağızdan aşağıdaki tekerlemeyi söylerler...

«Saya saya, saldır beye

Dört ayarı galdır beye

Saya geldim, duydun mu?

Selâm verdim aldın mı?

Ak yinge

Gak yinge

Ceviz çuvalını sök yinge

Dam ardında boyunduruk

Dura dura yorulduk

Dedemin iki ala koyunu varımış

Sağına yatır yozular

Soluna yatır cozular

Dırnağının ucu sızlar

Düüüüüü!...

Meeeeeee!...

Çocukların uğradığı, kapısında yukarıdaki tekerlemeyi söylediği her evin sahibi çocuklara bir miktar bulgur, yağ verir. Çocuklar bütün köyü, aynı tekerlemeyi söyleyerek dolanırlar. Bulgur veya yağ vermeyen bir ev olursa, bütün çocuklar, hep bir ağızdan «çürük, çürük, çürüük» diye bağırlar.

«Çürük» diye bağırmak ilençtir, bedduadır. «Doğacak kuzuların oğlakların çürük olsun» demektir. İnanişâ göre, bulgur, yağ vermeyen; kapısında çocuklar tarafından «çürük» diye bağrılan ev sahibinin sağmallarının yavruları ölü olarak doğar.

Topladıkları bulgurları, yağları birleştiren çocuklar, içlerinden birisinin evinde pilâv pişirtir, topluca yerler. Pilâv yemek istemiyorlarsa köyün bakkalına satarlar. Elleri geçen para ile bakkaldan istediklerini alarak aralarında paylaşıp yerler.

Konya'nın Yukarıpınarbaşı köyünde saya gezmesini çobanlar yaparlar. Saya gezcekleri günün sabahı ottan, samandan, büyük bir deve yaparlar. Yaptıkları devenin boynuna çanlar takarlar, süslerler. Süslü, boğazı çanlı yapma develeri ile kapı kapı gezerler. Gezdikleri evlerden başta pekmez olmak üzere ne verirlerse alırlar. Saya gezmesi bitince, toplananlar ya birlikte yenilir,

ya da paylaşılır. Bu köyde de saya şenliği koyunun yüze yettiği zaman yapılır.

DÖL ALMAK :

Sağmal koyunlar ve keçiler, koç katımından beş ay sonra genellikle kuzulamaya başlarlar. Sağmalların doğuma başladığı aya «döl zamanı» adı verilir. Doğumların takip edilmesi, zor doğum yapanlara yardım edilmesi işlerine «döl almak» adı verilir. Döl almaya tecrübeli çobanlar, iyi çobanlar tutulur. Her çobanlık yapan döl alamaz. Çünkü, doğan kuzuyu, oğlağı; bunların annelerini tanıması, birbirlerine karıştırılmaması şarttır. Eğer, döl alan çoban kuzularla oğlakların annelerini tanıyamazsa, yavrular açlıktan ölürler. Çoban kendine has özel işaretlerle her koyunun her keçinin yavrusunu yanına bırakır. Annelerle yavruların birleştirilmesi çok kısa bir zaman içerisinde yapılmalıdır. «Emiştirme» zamanı dardır ve kuzulamalar devam etmektedir.

Bütün sağmalların kuzulaması, döl alınması bir ay kadar sürer. Koçlardan geç «alınmış» olan sağmalların kuzulamaları tek tük yaz başlangıcına kadar devam eder. Sağmalların toplu olarak doğumları başlamadan önce doğum yapan koyunların kuzularına «kış kuzusu» adı verilir. Bu kuzular diğer kuzulardan erken doğdukları için iri olurlar.

OĞLAMAN :

Keçilerin iki yaşını doldurduktan sonra doğum yapması gerekir. İki yaşını doldurmadan «tekeye gelen» keçilerden doğan oğlağa «oğlaman» adı verilir. İki yaşından küçük keçilere «çebiç» denir.

ALMAZ KOYUNLAR :

Bazı koyunlar, doğum yaptıktan sonra, doğdukları kuzularını emzirmek istemezler. Kuzunun açlıktan ölmemesi için, sağmal sürüsünün içindeki «almaz» koyunlar çobanlar tarafından tesbit edilir. Böyle koyunlar, emiş zamanı boynurları herhangi bir kişinin bacakları arasına sıkıştırılarak kuzularının emmesi sağlanır. Birkaç gün bu şekilde kuzusunu emzirmeye mecbur edilen koyun, daha sonraki günlerde de emzirmemeye devam ederse, kuzusu ile bir yere kapatılır, ayağından bağlanır, bir süre kuzusu ile başbaşa bırakılır. Gene kuzusunu «almamaya» devam ederse kapatıldığı yere bir de köpek konulur.

Koyunlar kuzularını köpekten kıskanırlar. Köpekle aynı yerde kalan koyun kuzusunu kışkandığı için onu yanına alır ve emzirmeğe baş-

lar. Kuzusunu emzirmek istemeyen koyunlara «almaz koyun» adı verilir. Örnek olarak; 250 sağmal bulunan bir sürüde 10-15 tane almaz koyun çıkabilir.

KUZULARIN, OĞLAKLARIN İNLENMESİ :

Koyunculukta «inlemek» kelimesi «işaretlemek, belli etmek, belirlemek» anlamlarına kullanılır. Kuzuların, oğlakların kaybolmasını önlemek, başka sürülerin içine karıştığı zaman ayırt etmek için yavrular doğduktan birkaç gün sonra kuzularını çeşitli yerlerinden çeşitli şekillerde kesilir. Kesim işinin adı «inlemek»; kesim yoluyla yapılan şekil, bir çeşit imza «in» dir.

İnden başka, zimba da kullanılır. Kulak delmek için penseye benzeyen özel zimba aletleri vardır. Bazen in ile zimba birlikte kullanılır. Kulak ucunun yandan daire şeklinde kesilmesine de «mandal» adı verilir. Mandal da in olarak kullanılır.

Koyunculuk yapan her kişinin özel bir ini vardır. Bu in diğer koyuncuların inlerine benzer. Oğlaklar da, kuzuların inlendiği şekilde inlenir.

I. ULUSLARARASI TÜRK FOLKLOR KONGRESİ

23 haziran 1975 pazartesi günü 145 Türk ve 80 yabancı bilim adamının katılacağı «I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi»nde 155 bilimsel bildiri sunulacaktır. Beş ayrı seksiyon halinde çalışacak Kongre'nin dili Türkçe, İngilizce, Fransızca ve Almanca olacaktır. Kongre Galatasaray Lisesi salonlarında yapılacaktır.

Kongre nedeniyle 28 haziran 1975 cuma günü saat 21.00'de Türk Halk Müziği ve Oyunları sunulacak. «Türk El Sanatları Sergisi» açılacaktır. Aynı gün Kongre üyelerine İstanbul'un tarihi ve turistik güzelliklerini tanıtmak amacıyla gezi düzenlenmiştir.

I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi, folklor değerlerimizi dünyaya tanıtan önemli bir etkin olarak folklor tarihi çalışmalarımızda yer alacaktır.

Çalışmaları Kültür Müsteşar Yardımcısı İsmet Parmaksızoğlu, Genel Sekreter olarak da Prof. Ahmet E. Uysal ile Milli Folklor Araştırma Dairesi hazırlamaktadır.

Kongre 3. İstanbul Uluslararası Festivali çalışmalarını çerçevesinde yer almaktadır.

TFA.

KARAGÖZ SANATÇISI NEVZAT AÇIKGÖZ'LE KONUŞMA

Konuşan : Nail TAN

Karagöz sanatçısı Nevzat Açıkgöz aynı zamanda usta bir kukla sanatçısıdır. Yukarıda onu çeşitli kuklalarıyla görüyorsunuz.

- Adınız, soyadınız?
- «Nevzat Açıkgöz.»
- Lâkabınız?
- «Aynı.»
- Doğum yeriniz ve tarihi?
- «İstanbul, 1942.»
- Halen yaptığınız iş?
- «Tiyatro oyuncusu - Türk Yazarları Tiyatrosu, Kocamustafapaşa - İST.»
- Tahsil durumunuz?
- «Lise II'den terk.»
- Karagöz oynatmaya ne zaman ve nasıl başladınız? Ustanız kimdir?
- «Karagöz oynatmağa daha 7 yaşındayken başladım. Hocam, ustam babamdı. Kendisini bir kalp krizi sonunda kaybettim. Babam, Karagöz'le yakinen ilgilenenlerin çok iyi tanıdıkları Hayalî Camcı İrfan Efendi'dir.»
- Repertuarınızda hangi Karagöz oyunları var?
- Bugün 29 oyun var elimde: 1. Mandra, 2. Kütahya, 3. Hain Kâhya, 4. Tahir ile Zühre, 5. Kan-

lı Nigâr, 6. Kırgınlar, 7. Osman, 8. Açalık, 9. Cazular, 10. Kanlı Kavak, 11. Sünnet, 12. Bakkallık, 13. Baskın, 14. Hamam, 15. Tımarhane, 16. Eczahane, 17. Kâğıthane Sefası, 18. Cinli Yazıcı, 19. Leylâ ile Mecnûn, 20. Ferhat ile Şirin, 21. Tahmis, 22. Ters Evlenme, 23. Ortaklar, 24. Salıncak, 25. Yalova Sefası.»

— Karagöz tasvirlerinizi kendiniz mi yapıyorsunuz? Kendiniz yapıyorsanız bu sanatı kimden öğrendiniz?

— «Babamdan kaldı. Bir kısmını kendim yaptım, bu mesleği de gene babamdan öğrendim.»

— Elinizde kaç parça tasvir var?

— «20 parça Karagöz - Hacıvat - Gösterme, 2 Çelebi, 3 er parça Zenne, Lâz, Kürt, Tiryaki, Beberuhi, Akarap, Arap, 2 Matiz, 4 Canavar.»

— Karagöz oyunlarınızı nerelerde oynattınız?

— «Maalesef yalnız İstanbul'da oynattım.»

— Yardaklığınızı kimler yaptı?

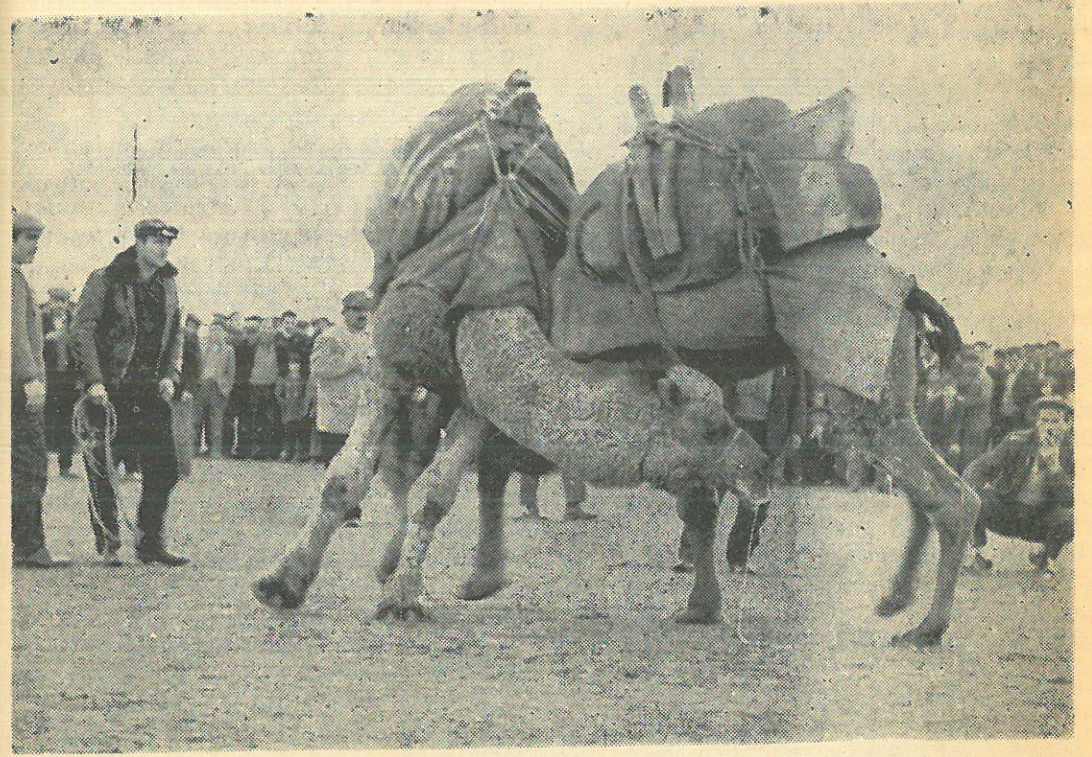

Açıkgöz'ün kuklaları arasında İbiş ve ortaoyunu tipleri de yer almaktadır.

- «Hiç belli olmuyor. Kimi eli yatkın bulur sam. Oyun sırası tabii.»
- Halen Karagöz oynatıyor musunuz?
- «İş bulursam elbette seve seve, can ü-

EGE BÖLGEMİZDE DEVE GÜREŞLERİ

Yazan : İbrahim TÜKENMEZ

Bağ denen oyunda deve rakibinin başını bastırıp düşü ile sıkar. Yukarıdaki fotoğrafta iki deveyi de bu oyun ile rakibini bağlamaya uğraşırken görüyorsunuz. Develer ancak Aralık, Ocak, Şubat aylarında güreş tutar.

Deve güreşi, dünyada yalnız Türkiye'ye, ülkemizde de sadece Ege'ye mahsus bir iştir. Ege'de de bilhassa Aydın il ve ilçeleri, İzmir ilinden Tire, Manisa ilinden de Turgutlu ve Salihli, Denizli ilinden Sarayköy, Marmara Bölgesi'nden Çanakkale ve ilçeleri güreş yapılan yerlerdir. Bu sayılanların dışında 3 - 5 senede bir önemsiz ola-

gönülden oynatırım. Ama nerede o iş!»

— Çırak yetiştirdiniz mi? Yetiştirdinizse kimlerdir?

— «Yetiştirmeyi çok isterdim ama, kimi ve nasıl yetiştirirsiniz. Bu iş için yaşamak gerek, para gerek, malzeme gerek.»

— Karagöz'ün yaşaması için düşünceleriniz nelerdir?

— «Arı dil, arı dil, gene ve daima arı dil.»

rak Akdeniz Bölgesi'nde de deve güreşlerinin yapıldığı olur. Yalnız bir hususu belirtmek isteriz. Aydın ili çevresi ve Tire 70 - 80 deve ile güreş yaparken, bunların dışında yerler 20 - 30 deve ile güreş yapar.

Aslında bizim ülkemize has olan deve güreşini, şimdiye kadar devlet olarak anlayamamışız. İspanyollar boğa güreşinden turist çekerken biz deve güreşini tanıtarak turist çekememiş durumdayız. Halbuki boğa güreşinde zevkli ve tatbik edilen oyun yoktur. Deve güreşleri pehlivan güreşleri gibi binbir çeşit oyuna dayanır ki, bu yüzden pehlivan deve, oyunu ile, kendisinden 200 kilo fazla ağırlıktaki deveyi yenebilir.

Şimdi güreşlerde develerin tatbik ettikleri oyunlara geçiyoruz.

Güreş sırasında devenin ağız ip ile bağlanır. Oyunlar ve adları :

1) TEK : Deve başını rakibinin ön ayakları arasına sokarak hem sürer, hem de ayağını gıdıklar. Bu oyunla, ayakları kıymetli deve kaçır veya devrilir.

2) BAĞ : Deve, rakibinin başını bastırıp döşü ile sıkır.

3) ÇATAL : En zevkli oyun olup bağlanan deve de rakibini bağlar ki buna çatal kapan denir. Bu oyunda canı katı deve galip gelir.

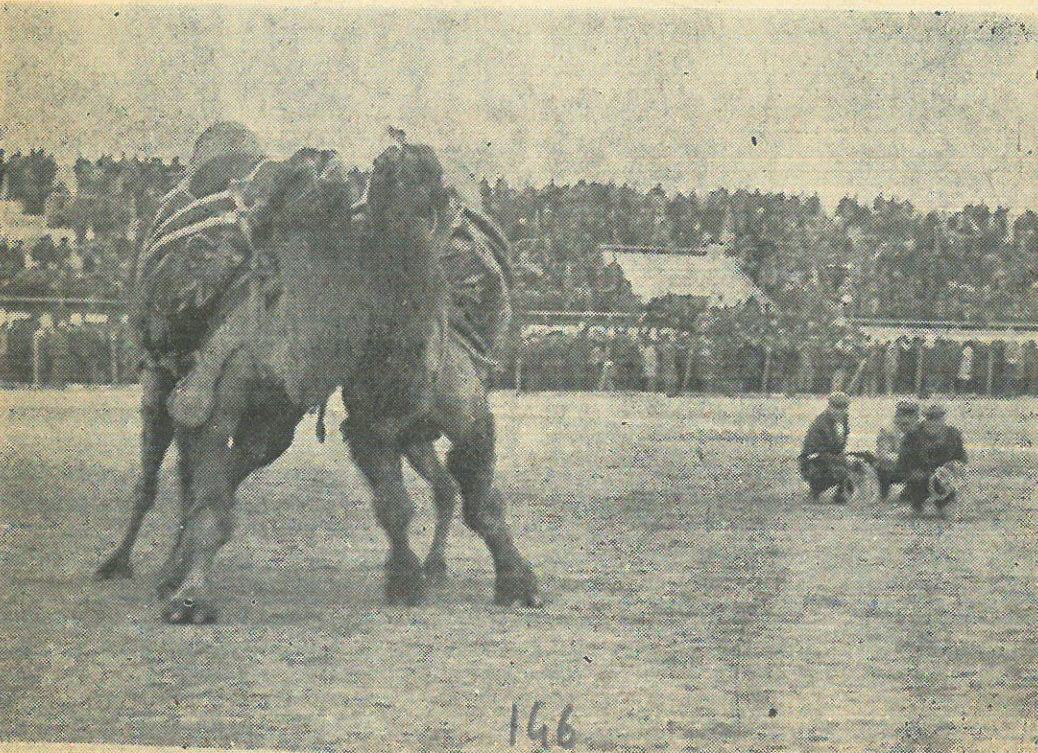
4) ÇENGEL : Deve rakibinin ayağını kısıtırır.

5) HUTAP VEYA HATAP BAĞI : Rakibinin başını hatabı arasında sıkır.

Yalnız, deve güreşlerinde unutulmaması gereken şu nokta çok önemlidir:

Develer güreş tutuşlarına göre sağcı ve solcu diye ikiye ayrılır. Yani sağ tarafından güreşen, sol tarafından güreşen! Buna devenin ENE-Ğİ denir. Eneklerin mutlaka denk gelmesi gereklidir. Aksi halde sağcı ile solcu çatılırsa enekleri denk gelmeyeceği için güreş tutmazlar ve ancak itişirler. Bir de bunun istisnaları vardır. O da develerden birinin kuvvetli olmasıdır. O vakit kuvvetli olan rakibini güreşe zorlar.

Develer güreş tutarken halkın arasına girmemeleri ve halkın ezilme tehlikesinin önlenmesi

Enekleri denk gelmeyen develer güreş tutmazlar ancak itişirler. Deve güreşinin en zevkli oyunu Çatal'dır. Bağlanan deve de rakibini bağlar. Bu na çatal kapan denir.

için, organlarla güreş alanı çepeçevre kuşatılır. Alanın genişliğine göre bu urgan çemberini 20 - 30, icabında 50 - 60 Mşi kontrol altında tutar. Develerin etrafa saldırmamasını önler.

Deve güreşleri atalarımızdan kalma bir sportif oyun olup Ege'de deve güreşleri geliri ile bir çok çeşme, hastahane, okul, cami, yol gibi eserler yapılmıştır. Bu sayede hayır dernekleri ayakta kalmaktadır. Deve güreşlerinde 100 - 200 bin lira arasında hasılat sağlanır ve bazan yarıdan azı güreşi tertipleyen derneğe kalır.

Deve güreşlerinin, 5 - 6 seneye kadar tarihe karışacağı sanılmaktadır. Çünkü motorlu vasıtaların çıkması deve neslinin kesilmesine neden olmuştur. Artık deve yetiştirilememektedir. Eldeki mevcut develer ihtiyarlayıp güreş harici olunca yeri doldurulamamaktadır. Bunun tek çaresi Turizm Tanıtma ve Tarım Bakanlıklarının deve neslinin idamesi için Ege ve Akdeniz Bölgelerinde deve üretme çiftlikleri kurması ve üretmesidir. Artık konunun ele alınması gerekmektedir.

Develer, ancak Aralık, Ocak ve Şubat aylarında (Kızıştıkları dönemde) üç aylık sürede güreşir. Daha sonraki aylarda güreş tutmazlar. Buna «develerin yazması» denilir.

Konya Masalları : 3

DÜRÜMCEKLİ KADIN MASALI

Derleyen : Feyyaz CANER

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir Kara Böcü (böcek) varmış. Bu böcü, aklına nerden esmişse esmiş, evlenmeye karar vermiş ve er aramaya çıkmış. Uzun süre gezmiş, dolaşmış, nihayet karşısına bir tilki çıkmış. Kara Böcü'nün yanına varmış ve sormuş:

— Merhaba Kara Böcü. Nereye gidiyorsun böyle kendi başına?

Bizim Kara Böcü'nün buna fena halde canı sıkılmış ve tilkiyi paylamış:

— Halt etmişsin sen, ne diye Kara Böcü oluyum? Dürümceklî dürcen kadın, bürümceklî bürçen kadın, nere giden hay can kadın? desene, demiş.

— Pekâlâ, demiş tilki ve sorusunu yeni baştan sormuş:

— Dürümceklî dürcen kadın, bürümceklî bürçen kadın, nere giden hay can kadın?

Kara Böcü cevap vermiş:

— Er aramaya.

— Bana varır mısın?

— Sana varsam sen beni neyle döversin?

— Tekmeyle, tekmeyle canını çıkartırım.

— Haydi, öyleyse ben sana varmam, demiş bizim dürümceklî dürcen kadın ve tekrar yollara düşmüş. Az sonra da karşısına parlak tüyleriyle pek güzel bir horoz çıkmış.

— Nere gidiyorsun kara böcü?

— Halt etmişsin, ne diye Kara Böcü oluyum? Dürümceklî dürcen kadın, bürümceklî bürçen kadın, nere giden hay can kadın desen olmaz mı?

— Pekâlâ. Dürümceklî dürcen kadın, bürümceklî bürçen kadın, nere giden hay can kadın?

— Er aramaya.

— Bana varır mısın?

Kara Böcü yine aynı suali sormuş :

— Sana varsam sen beni ne ile döversin.

— Dıktığımınan dıktığımınan (gagam ile) gözlerini oyarım.

Bunun üzerine dürümceklî dürcen kadın yine:

— Haydi oradan, ben sana da varmam, demiş ve yoluna devam etmiş. Bir süre sonra karşısına, bu sefer de, bir fare çıkmış.

— Nere giden Kara Böcü?

— Halt etmişsin, ne diye Kara Böcü olu-

yum? Dürümceklî dürcen kadın, bürümceklî bürçen kadın, nere giden hay can kadın desene.

— Dürümceklî dürcen kadın, bürümceklî bürçen kadın, nere giden hey can kadın?

— Er aramaya.

— Bana varır mısın?

— Sana varırsam sen beni neyle döversin?

Fare cevap vermiş:

— Kuyruğumunan kuyruğumunan gözüne sürme çekerim.

Dürümceklî dürcen kadın buna pek sevinmiş.

— Öyleyse, ben de sana varırım demiş.

İkisi de memnun bir şekilde, ileride akıp gitmekte olan derenin kenarına oturmuşlar. Bu sırada canı sıkılan Sıçan Süleyman Bey:

— Şurada bir Bey konağı var. Ben oradan biraz şeker çalıp getireyim de, beraber yiyelim, demiş.

Dürümceklî dürcen kadın da bunu kabul etmiş ve Sıçan Süleyman Bey, şeker çalmak üzere, Bey konağına doğru yola çıkmış.

Sıçan Süleyman Bey gidince canı sıkılan dürümceklî dürcen kadın, «Bari biraz su içeyim» diye dereye eğilmiş ve eğilmesiyle de «cupp» diye suya yuvarlanması bir olmuş.

Ne yapacağını şaşırarak dürümceklî dürcen kadın, bir iki debelenmiş, ama bir türlü derenin kenarına ulaşamamış.

Bu sırada Bey'in konağına yiyecek götüren deve kervanları o taraftan geçiyorlarmış. Devecilerin konağa gitmelerinin muhtemel olduğunu düşünen dürümceklî dürcen kadın bağırmağa başlamış:

— Deveci emmi, deveci emmi; Beyin konağına varırsan, sıçan Süleyman Beyi görürsen, dürümceklî dürcen kadın, bürümceklî bürçen kadın, suya düşmüş hay can kadın, diyiverin.

Deveciler bu sesi duymuşlar, fakat nereden geldiğini bir türlü anlayamamışlar. Sağa, sola bakınmışlar, kimseler yck. Fazla vakit kaybetmeyip yola koyulmuşlar.

Beyin konağına varıp, mallarını indirirlerken devecilerden biri:

— Yahu yolda bir ses «Deveci emmi, deveci emmi; Bey konağına varırsan, Sıçan Süleyman Beyi görürsen, dürümceklî dürcen kadın, bürümceklî bürçen kadın, suya düşmüş hay can kadın,

ÇOCUKLARA UYGULANAN PRATİKLER (*)

Yazan : Enise CEREBOĞLU

Geç konuşan yada sonradan herhangi bir nedenden dolayı dili tutulan çocuklara aşağıdaki pratikler uygulanır: İlk akla gelen çare hocaya gidip okutmaktır. Çocuk yarar sağlayana dek okutmaya devam edilir. Dil tutulmasının biyolojik bir aksaklıktan çok korkudan ileri geldiği inancı vardır. Çocuk ya rüyasında korkar, yada günlük hayatta korktuğu herhangi bir şey de olabilir. Yahut da en çok ısındığı kimseyi göremez ise, örneğin babasının dışarıda olması, çocuk baba özlemi içinde kıvrırır, durur. Şu olaya tanık oldum. Takriben iki buçuk yaşlarında herşeyi kolaylıkla kavrayan ve konuşan bir çocuk üç - dört gün bazı kelimeleri uzatarak ve basa basa çıkarmaya başlar. Şımarıklığından dolayı bu şekilde konuştuğu düşünülürse de beşinci gün birden konuşmayı söylenileni duymaz hale gelir. Bunun üzerine çocuk hemen hocaya okutturulur. Çocuğa okurken eğer bu vaka bir nazar veya korkudan meydana gelmiş ise okuyucu hiç durmadan esner ve sağ koluna bir ağırlık çöker. Bir-

diyiverin» diye bağırırdı. Etrafı aradık, amma kim-seleri bulamadık. Kim bu Sıçan Süleyman Bey, demiş.

O sırada Sıçan Süleyman Bey de mutfak dolabında, şeker aşırırmakla meşgulmuş. Şekerleri falan hemen bırakıp, derenin kenarına koşmuş:

— Agel (al gel, uzat) ellerini dürümceklî dürcen kadın, demiş.

Ama dürümceklî dürcen kadın oralı olmamış:

— Haydi, ben sana küsküllü püsküllü (küstüm, darıldım), demiş.

Sıçan Süleyman Bey yalvarmaya başlamış:

— Canım, benim ne kabahatım vardı? Kendin düşmüşsün. Ellerini uzat da seni kurtarayım.

Fakat dürümceklî dürcen kadın her seferinde «Ya! Ben sana küsküllü püsküllü», diyormuş. Bir yalvarmış olmamış, iki yalvarmış olmamış, nihayet Sıçan Süleyman Beyin sabrı taşmış, Bir değnek uzatarak dürümceklî dürcen kadını sudan çıkarmış ve:

— Sen bana küsküllü püsküllü ise, ben de sana depmeli depmeli (tekmeli) diyerek, oracıkta ezip atıvermiş.

kaç okuma sonundaki eğer dil tutulması nazar yada korkudan olmuş ise çocuk iyileşir.

İşte bu çocuğun nazar değmesinden doğan dil tutulması bu şekilde geçiştirilmiştir: Doktora götürüldüğünde aynı sonuca varılmıştır. Çünkü doktor her âzasını muayene etmiş ve biyolojik hiçbir hastalık bulamamış, bunun korkudan meydana geldiğini söylemiştir.

Okutmadan fayda göremeyen çocuğa bununla birlikte muska yazdırılır. Muskalar iki nevidir:

1 — Bir bardak suda muskayı eritmek suretiyle bu su hasta çocuğa içirilir.

2 — Muskayı yakarak çıkan dumanı çocuğa doğru savurmak ve ona yakılan muskanın havasını teneffüs ettirmektir.

Bunlardan başka «bahur» denilen hoş kokulu (Küçük yuvarlaklar ve kabuklar halindedir) kabuklar ateşe atılarak yakılır. Bunu da teneffüs etmek yararlıdır.

Çocuk ayrıca ziyaretlere de götürülür. En önemli ziyaret, yani yatır Şeyh Yusuf El Hekim diye anılmakta olan ziyarettir. Bu ziyaret Antakya'nın Harbiye mevkiindedir. Çocuk ziyarette üç hafta yatırılır. Hergün türbeye geçirilen çocuk mezar etrafında üç kez elinden tutularak yürütülür ve dua edilir. Bu arada adak adamak ihmâl edilmez. Çocuğun konuşması ve devamı halinde her yıl adak yerine getirilir. Adak koyun, keçi, v.s.'dir. Buna halı götürmek te ilâve edilebilir. Ayrıca kubbede duvara açılmış bir kumbaraya gönülden kopan para atılır.

Bu ve benzeri pratiklerden başka küçük çocuğa ekşi yedirmemeye dikkat edilir. Ekşi yediği takdirde çocuğun ileride kekeme olacağı inancı vardır.

Konuşamayan çocuğa yapılan bir diğer pratik te şudur: Hocaya götürülen çocuk birkaç kez okutulur. Hoca okumaya başlamadan önce onun neden bu hale geldiğini kitaplara bakarak tayin edilir. Taze bir yumurtanın üzerine kutsal sözler yazar ve üzerine okur. Bu şekilde eve getirilen yumurta kırılır. Yumurtanın akı vücuduna sürülür. Sarısı da bir dört yol ağzına atılır. Yumurtanın kabukları ezilerek bir beze sarılarak çocuğun boynuna asılır.

Bunlardan başka hocanın yazdığı kâğıt parçası yani muska çocuğa yakın bir şekilde yakılır. Bu sırada çocuğun üstüne çarşaf örtülür. Böylelikle bütün kokunun kalbine girmesi sağlanmış olur.

Bir de hamaylı denilen ve yazılması uzun süren muskalar meydana getirilir. İyice katlandıktan sonra bir beze sarılarak etrafı dikilir. Bu da çocuğun omuzuna yakın bir yere tutturulur.

Muska yakılan ve içirilen çocuğa şunlar men edilir: Muska yakıldığında hiç kimse üzerine gelemes. Yani ayrı bir odada muska yakılır. Yanında annesi yoksa babaannesi veya anneannesi bulunur. Ertesi gün çocuk yıkanır ve ortalığa çıkarılır.

Muska bir kap içinde eritilir. Bu su ile çocuk yıkanır. Çocuğa et, acı şeyler kırmızı renkli sebzeler yedirilmez. Ayrıca çocuk denize girilmez. Bunlara riayet ettirilmesi gerekir. Zira bu men edilenleri yaptığı takdirde muskanın bozulacağı hükmüne varılır.

Bir diğer pratik : Konuşamayan çocuk için aileden olmayan yaşlıca bir kadına bir miktar tuz verilir. Kadın bu tuzu bir kap içerisinde iyice eritir. Daha sonra eve yakın dörtyol ağzına bu tuzlu suyu besmele okumadan dökerek arkasına bakmadan yürümeye başlar. Bu ameliye el-ayak çekildikten sonra yapılır. Bunun da yarar sağlanabileceği kanaati vardır.

Dil tutulmasının nazar değmesinden olacağı söz konusu edilmiştir. Kimin nazarının değdiği aşağıdaki pratiklerle anlaşılır: Kömür söndürme işlemi: Bir mangalda ateş yakılır. Kor haline gelinceye dek beklenilir. Sonra büyükçe bir kaba su konur. Kor parçaları birer birer tencereye daldırılır. Her parça suya atılırken şüphelenilen şahsın ismi söylenir. Eğer zikredilen kimsenin nazarı değmiş ise kor parçası (artık sönmüştür) dibe çöker, değilse yüzeyde kalır. Bu suretle kimsin nazarının değdiği anlaşılabilir olur.

Bu yörede konuşmayan çocuğa daha çok nazar değdiği kanaati hâkimdir. Bu işleme şu şekilde devam edilir: İçine atılmış olan kömür parçaları suyuna çocuğun ayakbabisini teki, evin herhangi bir kapsının eşiğinde sürtülerek daldırılır. Ve yine bu sudan çocuğun tabanlarına, göğsüne ve kulak arkalarına sürülür. Sonra tence-redeki su üç yol ağzına dökülür. Fakat dökme esnasında yine besmele çekilmez, suyu söktükten sonra da arkaya bakmamak şarttır (bakılması halinde işlemin bozulacağı inancı hâkimdir).

*

YÜRÜYEMEYEN VE GEÇ YÜRÜYEN ÇOCUKLARA YAPILAN PRATİKLER

Yukarıda konuşamayan çocuklara uygulanan pratiklerde olduğu gibi ve benzeri vak'alar için daha çok hocalara ve ziyaretlere başvurulur. Çoğu kez yarar sağlanmıştır. Ancak fayda görememe halleri de mevcuttur. Şu örneklerle ziyaretlerin önemi belirtilebilir: Bundan 25 - 30 yıl önce «derviş» tâbir edilen ve Hindistandan gelen falcılar vardı. Dört yaşlarında bir çocuk yürüyemiyordu. Annesi tarafından baktırılan falda şunlar çıkmıştı. Antakya'nın Harbiye mevkiinde şimdi herkes tarafından maruf Şeyh Yusuf El - Hekim türbesinin yakınında bulunan Şeyh Ali Amut diye anılmakta olan türbenin fayda sağlayacağıdır. Bunun üzerine hazırlanan aile Antakya'ya (Iskenderunda ikamet eden bu aile) gelir. O zaman arabalar ziyarete dek çıkamıyorlardı. Yol, belli bir noktadan sonra iniş - yokuştur ve çok dar idi. Bir de geçilmesi zor olan, yatağı oldukça geniş bir nehir var idi. İşte bu yolu ninesi sırtında kateden çocuğu, ziyaretin kapısı önünde indirir. Nine çok yorulmuştur. Aile türbenin etrafında dönerken çocuğun birden ayakları canlanır ve yürümeye başlar, o da türbenin etrafında dolunur. Bundan böyle iyileşir ve adak adanır.

Ziyaretin önemini belirten bir diğer olay: Gözleri göremeyen, saç ve kaşları tamamen beyaz renkte olan küçük bir çocuk şu şekilde şifa bulur: Çocuk Şeyh Yusuf El Hekime götürülür. Türbenin içinde asılmış olan kandilin içindeki zeytinyağından saç ve kaşlarına sürülür. Ayrıca gözlerine de birkaç damla yağ damlatılır. Bu surette gözleri güneşte de görmeye başlar ve saçı koyulaşır.

Bir kimsenin hastalığı ne olursa olsun doktora götürülmeden önce ona şunlar uygulanır. Bahur, hasırın dört köşesinden birer parça ile, sarımsak başı ve yedi kadın entarisinden birer parça alınarak ateşte yakılır. Hasta bunları koklar ve içine çeker. Bunların da yarar sağlayacağı kanaati vardır.

Yaşamındaki çeşitli ihastalıkları yenmek için yukarıda anlatılmaya çalışılan tedavi usullerini halk, büyüklerinden gördüğü ve duyduğu şekilde geçiştirmeye çalışmaktadır. Yalnız, daha önce de belirtildiği üzere halk hekimliğinin son yıllarda önemini yitirdiği görülmüştür.

(*) Yürüyemeyen ve geç yürüyen çocuklara uygulanan pratiklere ait bilgiler için Şefik Yükseklen'den yararlanılmıştır.

KUŞÇU KÖYÜNDE EVLENME ADETLERİ

Yazan : Zümrüt ERK

Kuşçu köyü Ankara İlinin Polatlı ilçesine bağlıdır. Köyün yerleşim tarihi verilen bilgiye göre 100 - 150 seneyi bulmaktadır. Köye üç grup halinde gelip yerleşmiştir. İlk olarak 5 sülale, sonra Tekeler sülalesi daha sonra da Hasan Akbay sülalesi gelmiştir. Köyün halkı Türk ve müslümandır.

Köy adını, söylentiye göre bir zamanlar köyde yaşayan, kuşların dilinden çok iyi anlayan ve kendisine Kuşçu baba denilen bir kişiden almıştır. Halen Kuşçu babanın mezarı - üzeri örtülmüş ufak bir kulübeden ibarettir - köy mezarlığında.

Evlenme adetlerini ele aldığımız Kuşçu köyünde, bu çalışma 1968 senesinde yapılmıştır. Bütünüyle toplumsal bir olay olan evlenme, başlangıcından bitimine kadar oluş sırasına göre işlenmiştir.

EVLENME ŞEKİLLERİ

Kızlarını yakın akrabaya vermeyi tercih ederlerse de bu kesin bir kaide değildir, «nasibi neresi ise oraya verilir» denmektedir. Köy dışına veya köy içinde bir komşuya, ahbaba kız vermek olağandır.

«Değişik» adı verilen evlenme şekli de vardır. İki aile başlıktan kurtulmak ya da birbirlerini (ailelerin) beğendikleri için kızlarını değişik ederler. Açıklamak gerekirse bir aile kızını verdiği tarafın kızını da kendi oğluna alır.

İç güveysi şeklinde evlenmeler görülür. Damat eve alındığı için başlık alınmaz.

Köyde tek eş evlilik hâkimdir. Yaşlılar arasında bir iki tane iki kadınla evli olan vardır.

Erkekler 17 yaşında veya en fazla askerliğini bitirince evlendirilir. Kızlar ise 15-18 yaşlarında evlendirilirler. Evlenen gençler erkek babasının evinde otururlar.

KIZ SEÇİMİ — AĞIZ ARAMA

Eğer delikanlının seçtiği, istediği ve anne babanın da beğendiği bir kız varsa o istenir. Eğer oğullarının seçtiği kızı ana baba beğenmezse almazlar. Delikanlılar eş seçimini genellikle ana babalarına bırakırlar.

Oğullarına alacakları kızda veya kızlarını verecekleri erkekte her iki taraf ta bir takım özellikler ararlar. Namus, beceri, çalışkanlık, temizlik,

iyi bir aileye gelin olacak kızda aranan özelliklerdir. Erkekde ise iyi aileden, temiz karakterli, biraz zengin ve iş gücü sahibi olması aranır.

Bütün bunlar göz önünde bulundurularak seçilen kız istenmeden önce, karşı tarafın ağız aranır. Araya hatırlı bir kimse sokularak kız tarafının gönlünü etmeye çalışırlar. Olumlu sonuç alınacağı anlaşılınca kızı istemeye giderler.

KIZ İSTEME - SÖZ KESME

Erkek tarafı birkaç akrabasını ve imamı alarak kız evine gider. Kız evinde bir odaya erkekler diğer odaya da kadınlar alınır. Biraz sohbetten sonra erkekler konuya geçerler. Akraba erkeklerinden bir büyük «Allahın emriyle Peygamberin sünnetiyle, İmam-ı Azamın iştehadıyla kerime-niz oğlumuz..... istiyoruz» der. Daha önce bu işe razı olduklarını erkek tarafına belli ettikleri için kız babası «Allah yazdı ise ne diyelim» der. Söz kesilmiş olur, lokum ve çay ikram edilir. Hayırlı işe ağız tadı ile başlayalım diye lokum ikram edilir. Söz kesildi haberi damada iletilince kulağı çekilir ve yemek ikram etmesi istenir, o da ağız tatlılığı olsun diye lokum ikram eder.

Söz kesilince başlık konusu görüşülür, miktarı saptanır. Tamamını ödeme olanağı yoksa bir kısmı o gün kalanı da nişan günü verilir. Evvelce başlık minder altına konulmuş, şimdi elden veriliyor. Başlık 1000 - 500 TL. sı arasında değişmektedir. Eskiden bu miktar 4000 - 5000 arasında imiş. Başlık parası kızın babasındır, çehiz için harcamak zorunda değildir. Başlık para olarak verildiği gibi, mal, tarla, bağ bahçe olarak ta verilebilmektedir.

Başlık ta kararlaştırılıp verildikten sonra nişan günü saptanır ve herkes evine döner.

NİŞAN

Nişan genellikle pazar veya perşembe günü ve kadınlar arasında yapılmaktadır.

Nişandan birkaç gün evvel erkek evi köye okuyucu çıkarır. Okuyucu kadındır, tüm nişana okur. Okuyucu kadına para yerine un, buğday gibi erzak verilir. Nişan günü davetliler hediyeleri ile kız evine gelirler. Erkek tarafı kadınları da kız evine gelirler. Nişanlanacak kız da giyilip odaya gelir ve bir iskemleye oturtulur. Herkes

geldikten sonra kaynanadan başlayarak gelenlerin teker teker ellerini öper. Oyunlar oynanır, türküler söylenir. Biraz ara verilir, gelin ortada bir iskemleye veya mindere oturtulur. Bir kadın gelin kızın başının üstüne sini tutar. İlk olarak kaynana siniye takıları koyar, bir yenge takılarının arasından yüzüğü alıp kızın parmağına takar. Sonra sıra ile davetliler hediyelerini sininin üzerine koyarlar. Sini çevirmesi bitince eğlence tekrar başlar. Zengin aileler nişandan sonra mevlüt okutup, şeker ve pirinç aşı yedirirler.

Nişanla düğün arasında Kurban bayramı geçerse erkek tarafı kızı elbiselik ve koç gönderir, Şeker bayramı geçerse sadece elbiselik gönderir.

Nişanla düğün arası bir seneyi bulur. Bir sonbaharda nişanlanan gençler ertesi sonbaharda mahsul satıldıktan sonra evlendirilirler.

DÜĞÜN

Oğlan tarafı kız tarafından düğün için izin ister, tarihi saptanır, ortak eşyalar alınır. Kızın gelinliği ve elbiselik kumaşları oğlan evi tarafından alınır ve diktirilir. Düğünler genellikle ya Perşembe ya da Pazar günü başlar.

Perşembe günü: Her iki taraf köy içine ve köy dışına okuyucu çıkarır. Okuyucu kadın veya erkek olabilir. Yakınlık derecesine göre okunan kimselere «yol verilir» Bu enaz 1 m. basma olabilir, davetiye anlamındadır.

Cuma Günü : Davullar çalınır, oğlan evinde kadınlar düğün yemeklerini hazırlarlar.

Cumartesi Günü : Öğleden sonra çevre köylerden davetliler birer ikişer gelirler. Onları komşular ve akrabalar ağırlarlar. Davetliler «sacı» adı verilen hediyelerini de beraberlerinde getirirler.

Kız evinde kız arkadaşları ile beraber yıkanır, giyinir. Akşam kız evinde «kına gecesi» yapılır. Üzerine kına konmuş ve etrafına mumlar dikilmiş sini erkek evi kadınları tarafından kız evine götürülür. Gelenlere kapı açılmaz. Buna «kapı bıçağı» denir. Erkek tarafı kadınları bahşiş verirler ve kapı açılır. Herkes toplandıktan sonra çalıp oynanır, eğlence yapılır. Geç vakit odanın ortasına yatak serilir ve kız yatağa yatırılır. Kaynana gelinin avucuna para basmadıkça gelin kız elini açmaz. Para (2,5 TL.) basılınca, üzerine kına yakılır. Eline ve ayaklarına kına yakılırken maniler söylenir;

Köyde uçan akbaba
Kanadı yaba yaba
Kızın görülü olunca
Ne yapsın ana baba

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Kız ananın göz ışığı
Kız anam kınan kutlu olsun
Vardığın yerde ağzın tatlı olsun

Kına yakıldıktan sonra herkes dağılır. Kızın arkadaşları biraz daha eğlenirler, sonra da kızla beraber yatarlar.

Pazar Günü : Sabahleyin gelin kızın eli ayağı yıkanır, abdest aldırılır. Gelinlik elbisesi giydirilir. Eskiden gelinlik olarak bindallı giyilirken şimdi beyaz gelinlik giyilmektedir. Gelinin başına fes, üzerine tül denen esasen beyaz bir tül bent olan «nefes yaşmağı» bağlanır. Fesin arka tarafına ipek peşkir örtülür, ön tarafına da «pullu» denilen, her tarafı pullarla işli beyaz tül bent örtülür ve «kalavan» denilen gelin teli takılır. Pullunun üzerine altın takılır. Eline de beyaz eldiven giydirilir.

Öte yanda damat, dayı, hala veya teyzesinin evinde yıkanır ve giyinir. Eskiden damadın başına fes, üzerine de pullu örtülmüş şimdi pullu örtülmüyor.

Damadın yakınlarından biri sağdıç olur. Damat giyindikten sonra sağdıç ile birlikte evden çıkar. Dışarda davullar çalmakta, güreşler yapılmaktadır. Köy odalarından bir tanesi düğün odası olarak hazırlanmıştır. Erkek davetliler orada toplanır. Sağdıçla damat da oraya giderler ve kibleye çevrili iskemlelere otururlar. Damadın arkadaşları fesini ters çevirirler ve babasına, «Niye fesi küçük aldın.» derler, babası da «Başına ölçerek aldım.» derse de oğluna bir hediye, sağdıca da koyun, dana veya oğlak verir. Bu babaya hediyesini vermesi için söylenmiş şaka sözlerdir. Babanın hediyesini orada bulunan davetlilerin hediyeleri takip eder. Hediyeler verildikten sonra damat oradakilerin ellerini öper, ya yemek yenir ya da çerez ikram edilir.

Öğle namazından sonra gelin alıcılar kız evine gelirler. Eskiden gelin atla götürülürken bugün artık araba ile götürülmektedir. Gelin arabaya bindikten sonra köyde dolaştırılır, mezarlığın yanından mutlaka geçirilir - birgün buraya sen de geleceksin bunu unutma diye - oğlan evine getirilir.

Oğlan evine varınca gelin arabadan inmez. Kayınbabaya söylerler, o da gelinine inek, koyun, tarla gibi şeylerden birini başışlar, bunlar gelinin kendi malı olur. Bu arada «Ona tosun verdim.» diye damadı kastederek, bazı şakalar yapılır. Geilni arabadan inince başının üzerinden para ve çerez serpilir. Eskiden gelinin eline yağ verilip kapının eşiğine sürdürülürken bugün bu âdet kalkmıştır. Sadece önüne saç konur ve bununla gelinin zekâsı ve becerisi denir. Akıllı gelin sacı alıp kenara koyar. İçeride bir odaya alınan gelin kendi odası yerleştirilince yanında bir yenge ile odasına geçer.

Güvey bu sırada sağdıcin evinde oturmaktadır. Bu esnada gençler damadın bir eşyasını çalmak isterler. Çalarlarsa, sağdıç bu eşyayı geri almak için değerinden fazla para ödemek zorundadır. Onun için sağdıç oldukça dikkatli olmak zorundadır.

Namazdan sonra hoca dua eder, güvey oradakilerin elini öper. Gençler caminin kapısını örterler ve güveyin babasından para almadıkça kapıyı açmazlar. Bahşışı alan gençler kapıyı açarlar ve silâh atarak oğlan evine gelirler. Güveyin sırtına yumruk vurarak evden içeri sokarlar. İmam içerde nikâh kıyar. Gençler kız evinden gelen yemeği ve tatlıyı alarak düğün odasına giderler. Eğlenerek bu yemekleri yerler.

Güvey, gelinin beklediği odaya girer. Yenge gelinin elini, güveyin eline verir. Bu sırada kim önce davranırsa diğerinin ayağına basar.

Güvey geline yüz görümlüğü vermedikçe, gelin yüzünü açtırmaz. Gelinin yüzünü açan güvey dışarı çıkar ve oradakilerin ellerini öper. Odaya döner ve gelin de güveyin elini öper.

Pazartesi Günü : (Kâkül günü) Sabah namazından sonra kalkan gelinle güvey, yenge ile birlikte evdekilerin ellerini öperler. Yemekten sonra gelin tekrar giydirilir, Saçı kesilir, Gözüne sürme çekilir. Bu güne gelinin saçı kesildiği için Kâkül günü denmiştir. Gelin bir odada ayakta durur. Gelenler geline bakarlar.

Bir hafta sonra damat kayınbabasının elini öpmeye gider. Birkaç gün sonra kız tarafı «kız arkasına» gelir. Evdekilere hediyeler getirirler. Yemek yerler ve giderler. Bir hafta sonra da gelinle güvey kız evine giderler. Kız anasının babasının elini öper ve birkaç gün baba evinde kalır. Sonra güvey gelir onu alır. Köylünün deyimi ile, «Gelin aşına damat da işine gider».

Köyde «söylemezlik» âdeti vardır. Bu, gelinin kayınbabası izin vermediği sürece onunla konuşmamasıdır. Bazı kayınbabalar kısa zamanda para, koyun veya tarla başışlayarak gelini konuşturur. Bazıları ise uzun süre izin vermezler. Söylemezlik süresi 20 seneyi bulan gelinler vardır. Gelin, kayınbabası izin vermezse akraba erkekleri ile de konuşmaz.

Düğünlerde yeni gelinler de süslenirler, gelinle oynar, onunla birlikte el öperler.

Artık normal gündelik yaşam başlamıştır.

8. İSTANBUL İLKOKULLARARASI HALK OYUNLARI YARIŞMASI

Yazan : İhsan HİNÇER

8. İstanbul ilkokulları Halk oyunları Yarışması birincisi Hırkai Şerif İlkokulu Balıkesir Yöresi Halk Dansları Topluluğu, Jüri üyeleri ve öğretmenleri Üstün Gürtuna ile...

7 yıldan buyana Türk Ticaret Bankası Genel Müdürlüğü ile İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü'nün birlikte yaptıkları ilkokullararası Halk Oyunları Yarışması, bu yıl da yapılmış ve 50 ilkokul katılmıştır.

Bu seneki 8. Şenlik Millî Eğitim Müdürlüğüne düzenlenmiştir. Şenliğin Yürütme Kurulu başkanlığına Kadıköy Halk Eğitimi Merkezi Müdürü Orhan Okay getirilmiştir.

Şenlik 28, 29, 30 Nisan ve 1, 2 Mayıs günlerinde İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda yapılmıştır.

28 ve 29 Nisan günleri ilk elemeler, 30 Nisan ve 1 Mayıs günleri yarı elemeler ve 2 Mayıs günü de final günleri olarak ayrılmıştır. 50 Okuldan 26'sı yarı finale kalmış, bunlar arasından da 14 okul son yarışma için seçilmiştir.

Finale kalan ilkokullar : Özel Dost (Silifke), Şemsettin Sami (Van), Şehit Pilot Muzaffer Erdönmez (Kars - Kafkas), Özel Tarhan (Van), Barbaros (Kars - Kafkas), Kemal Kaya (Bitlis),

Özel Yeşilyurt (Adana), Dobruca (Eğin), Feyzullah (Bayburt), Cemal Gürsel (Eğin), Hırkai Şerif (Balıkesir), Yavuzevler (Artvin), İlhami Ahmet Örnekal (Bayburt), Sümer (Kars - Kafkas).

Final gecesi yarışmalarda İstanbul Valisi Namık Kemal Şentürk, İstanbul Millî Eğitim Müdürü Halis Kurtça, Millî Eğitim Müdür Başyardımcısı Erden Kanat, Müdür Yardımcısı Metin Erkuş, Halk Eğitim Başkanı İsmail Yüce, Türk Ticaret Bankası Genel Müdürlüğü temsilcisi olarak ta Neşriyat ve Propaganda Müdür Yardımcısı Turan Ülkümen de bulunmuştur. Türk Ticaret Bankası Şenliğe ayrıca büyük bir sepet çiçek göndermiştir.

İlk altı dereceye giren ilkokullara plâket ve hediyeler verilmiştir. Ayrıca Şenliğe katılan bütün okullara da birer başarı diploması ile Türk Folkloru ve Halk Edebiyatı adlı kitaplardan armağan edilmiştir.

Birinciliği 2030 puanla Hırkai Şerif, ikinciliği 1985 puanla Cemal Gürsel, üçüncülüğü 1970 pu-

Yıllık abonesi : 36

altı aylık abonesi : 18
liradır.

Yurt dışı senelik abone :

\$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir

Dizgi ve baskı :
YÖRÜK MATBAASI
İstanbul

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Akrasay — İstanbul, Tel. : 22 49 74

EVLIYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ HAKKINDA

[NEVZAT GÖZAYDIN'IN DOKTORA TEZİ]

Yazan : Dr. Nuri YÜCE

Gözaydın, Nevzat : Evliyâ Çelebis Reise in Anatolien von Elbistan nach Sivas im Jahre 1650. Ein Ausschnitt aus seinem Reisebuch übersetzt und besonders in volkskundlicher Hinsicht kommentiert. Inaugural - Dissertation zur Erlangung des akademischen Grades eines Dr. phil. eingereicht beim Fachbereich 15, Philologie III, der Johannes Gutenberg - Universität zu Mainz. Mainz 1974. XXXI, 105 S. gr. 8°].

Dr. Nevzat Gözaydın'ın Mainz üniversitesinde Prof. Dr. phil. Johannes Benzing'in yönetiminde hazırladığı bu doktora çalışması Evliyâ Çelebi'nin Anadolu'daki seyahatinin 1650 yılında Elbistan'dan Sivas'a kadar olan bölümünün almanca tercümesini, dip notlarıyla faydalı açıklamaları ve müellifin Sivas'ta yaptığı konuyla ilgili bazı derlemeleri içine almaktadır. Eserin sonundaki isimler indeksi (Namenindex) ve konu indeksi (Sachindex) araştırmacılar için kitaptan faydalanmayı çok kolaylaştırmaktadır.

Kitabın bölümleri şöyledir: Vorwort (önsöz) IV, Bibliographie V - XXVII, Einleitung (giriş) XXVIII - XXXI, Text (metin) 1 - 64, Anhang I (ek) 65 - 74, Anhang II (ek) 75 - 87, Namenindex

anla Sümer, dördüncülüğü 1925 puanla Kemal Kaya, beşinciliği 1920 puanla Şemsettin Sami, altıncılığı da 1915 puanla Barbaros İlkokulu halk dansları topluluğu kazanmıştır.

Millî Eğitim Müdürü Halis Kurtça sonuçlar alındıktan sonra bir konuşma yapmış, dereceye giren ve giremeyen bütün okul öğrencilerini, öğretmenleri ve velileri kutlamış, halk kültürümüzün çocuklarımız için büyük değer taşıdığını ifade etmiştir.

Jüri, İhsan Hınçer (Başkan), Fikret Değerli, Vedat Demirci, Ahmet Yamacı, Âzade Sucuoğlu, Erol Akın ve Süleyman Alkan'dan kurulmuştur.

Şenlik programını 5 gün süreyle İstanbul Radyosu spikerlerinden Altan Varol başarı ile yürütmüş ve sunmuştur.

Millî Eğitim Müdürlüğünü, organizasyonu yapan ve yürüten Orhan Okay'ı eğitimcilerimizi ve çocuklarımızı bu başarılarından dolayı kutlarız

(isimler indeksi) 88 - 99, Sachindex (konu indeksi) 100 - 105.

Eserin içindekiler listesinde görüldüğü gibi 1-64. sayfalar arası Text (metin) diye gösterilmiştir. Halbuki bu sayfalar metnin sadece almanca tercümesi ile açıklayıcı dip notlarından ibarettir. Bu tercüme esas olan Evliya Çelebi Seyahatnamesinin III. Cildindeki S. 195 - 208 arası 14 sayfalık osmanlıca metin kitapta verilmemiştir. Osmanlıca metin verilseydi gerek Türk ve gerek yabancı araştırmacıların bazı noktaları kontrol etmesi kolay olurdu. Meselâ: S. 34' deki Sivas'ın pazar yerinde Koca Hasan Paşa Camiinin güney kapısı üzerinde bulunan **D'nh la-maşğidun ussisa alâ-t-taqwâ** cümlesinin ilk kelimesi dipnotunda kitabın müellifi tarafından **unklar** (= açık ve seçik değil ,anlaşılmamakta) diye nitelendirilmektedir. Osmanlıca metin verilseydi, bu ilk kelimenin belki de **innahû** şeklinde okunmasının mümkün olup olamayacağı görülebilirdi.

S. 35'de **Bni Kılıç Arslan...** diye başlayan arapça cümlenin ilk kelimesinin arapça yazılışına göre **bni** şeklinde değil, okunuşuna göre **banâ** (= yaptı, inşa etti) şeklinde transkripsiyon yapılması herhalde daha uygun olurdu. Nitekim yukarıda sözü geçen S. 34'deki **cümle taqwâ** kelimesi de tıpkı **banâ** kelimesi gibi sonu y ile yazılan arapça kelimelerdendir.

S. 81'de 5 No.lu bilmece: **Kılı ağzını açtı, Çıplak içine kaçtı (Yün çorap)** şeklinde verilmiş. Bu bilmece, daha dikkatli davranılarak şöyle verilebilirdi: **Kılı ağzını açtı (Yün çorap), Çıplak içine kaçtı (Ayak).**

Eser, Türk halk bilgisi, tarihi, sanat tarihi, coğrafyas üzerinde çalışanlar için faydalı olacak niteliktedir. Arkadaşımızı tebrik eder, bu alanda yeni yeni eserler vermesini dileriz.

ESKİ BİR YAZMADAN MUAMMALAR

Yazan : Ahmet ŞENTÜRK

Geçen sonbaharda eski yazma, 200 sayfalık, bir şiir mecmuası elim'e geçti. Tarihini tespit şimdilik mümkün olamadı. 150 - 200 sene öncesine ait olması muhtemel görülüyor. Çoğu Divan Şairlerine ait şiirlerin yer aldığı mecmuada ayrıca 4 sayfa tutarında muamma (bilmece) vardır.

Sazşairliğinin rağbet gördüğü devirlerde şairler birbirlerine ölçülü, kafiyeli bilmeceler sorarlar, aynı şekilde cevaplar alırlardı. Gerek bu bilmecelerdeki zorluk ve gerekse onların edebi değerinde olmasına önem verilmesi bakımından bilmecenin Türk Folklorunda esaslı bir unsur olmasına yol açmıştır.

Evvelce uzun kış gecelerinde çocuklara saatlerce hoş vakit geçirten bilmecelere radyo - televizyon asrında rağbet eden azalmış, hatta kalmamıştır. Halbuki zihin faaliyetlerini artıran bilmecelerin çocuklar için çok faydalı clacağı şüphesizdir. Gençlik çağında çeşitli bunalımlarla karşı karşıya gelen çocukların bilmecelerle, bulmacalarla uğraşmaya teşvik edilmelerinin neredeyse zamanı geçmek üzeredir.

Elimizdeki muammaların cevapları verilmemiştir. Muammaların derleme olduğu ve mecmuaya sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Kaptaki bir kayıta İstanbul'da düzenlendiği anlaşılan mecmuadaki muammaların İstanbul Folkloru ile ilgilenenlere faydalı olacağı düşünülmüştür.

Muammalar yazılış sırasına göre ve olduğu gibi aşağıya alınmıştır.

Muamma

Ol nedir kim yüzdür anın parmağı
Sekiz ayak üzredir hem durmağı
Beş başı var, beş dili var, dört canı
Marifet ehli gerek bile anı.

Muamma

Ol nedir kim dört ayaklı canı yok
Günde bin hançer vurusan kanı yok
Urduğunca hançeri seyran olur
Kim bakarsa yüzüne hayran olur.

Nev-i diğer muamma

Nedir ol kim yoktur anın lisanı
Veli eyler kamu dilce beyanı

Ayağı yoktur, eyler bil tearruc
Gehi Mısri, gehi Şami ve Rumi.

Muamma

Ol nedir kim bir göl içre bir yılan
Başı üzre oturur bir kuş heman
Kuş yılanı yer, yılan suyu içer
Su tükenir, kuş uyur, kalır yılan.

Muamma

Ol nedir kim teni ak kara benzer
Anı şöyle severler yara benzer
Yanağında yazılmış adı anın
Ki hükmedip umurunu cihanın.

Muamma

Hamidin kim içerse içi yağın
Yederler ana başın ayağın

Muamma

Üç otuzla bir otuz bir ad olur
Bu muammayı bilen üstad olur.

Diğer muamma

Yarım taş üstüne bir göz komuşlar
Anı bir dilberin adı demişler.

Muammai Said

Kimi müderris ayağını hem Saidin başını,
Ko ayağı baş yerine ta bilşsin adını.

Muammai Kemal

Gölün ortasına su gelse ey can,
Bu bir dilberadır anda mihman.

Muamma

Kesüp sinnin başın buşet senaya
İsim olur bir mahbub ibret nümaya.

Muamma

Ol nedir kim biri isni bir zikir
Şöhrei âlemde isnetidir bular
Ger zikretse cema ol duhteri
Derakap eyler tevelli bir peri.

Muamma

Hakteâla hoş yaratmış beş yemiş,
Beşi dahi birbirini görmemiş
İkisine gün dokunur yaz, kış
Üçü dahi gün yüzünü görmemiş.

Muamma

Kara kuyu, demir suyu,
Çeken ölmez, içen ölü.

Muamma

Kanım içti baki bir asker üşüp
Her biri gayet acıttı canımı,
Gerçi döktüm ben de kanın anların
Döktüm amma geri kendi canımı.

Muamma

Ol nedir kim karadır çalak ceset,
Gecede ađar olur gündüzde set
Gece oĝ rakkası olursa çengi sen
Gündüz ol mahmur olursa bengi sen.

Muamma

Bir gümüşten kal'adır kim hapsolunda
anda ab,
Geldi zerrin top ile fethetti anı af.

Muamma

Çıkar hamsin içinde erbaini,
Ta bilesin o ismi nazenini.

Muamma

Nedir ol mürğ kim: uçar havada,
Otuz kırkı döner hep bir arada.
Kamusu üç kanatlı, bir ayaklı,
Bilürsün hem dahi iki dudaklı.
Ki tokunursa kusturur kan,
Veya mecruh eyley, yahut alur(?) can.

Muamma

Bu muamma teşkilini bilir müsün ey hümam?
Ol şah ola daima ben hem ana kemter gulam.

Muamma

İki (ha) ile iki (ya), iki (lam),
İki (mim) ile dahi olur tamam.

Muamma

Ol nedir kim anın rengi karadır,
Teni baştan başa pare paredir,
Ayağından asa koymuş Hak anı,
Tokunucak üstüne sıçrar kanı.

Nev-i diğer muamma

Nagihan gördü gözüm bir hoş hisar,
Ol hisarın bir zebercet burcu var.
Ol hisarda ne kapı var, ne baca,
Su akar içinde erte ve gece,
İşit imdi ol hisar oğlanları,
Ağ ve kara, saru, kızıl tonları.
Yaz olıcak gider işli işine,
Her biri bir kal'a yapar başına.

Muamma

Acı dilli, boz kıllı bir lâtif,
Müncileye girmek ister o herif.

Muamma

Ol nedir kim zerre zerre kân olur,
Tohumu yoktur, meyvesi kaçan olur,
Ağız birdir, hem dahi dili iki,
Niceler var kim ana hayran olur.

Bize gelen KİTAPLAR

● Ahmet Borcaklı - Serpil Soyer - Gültür Koçer: «MİLLİ KÜTÜPHANE KARAGÖZ KATALOĞU». Kataloğ Hayali Küçük Ali'nin anısına sunulmuştur. Başta Dr. Müjgân Cunbur'un sunuş yazısı ile Borcaklı'nın Karaköz Semineri'ne verdiği bildiri yer almıştır. Kataloğ'da Karagöz'le ilgili Milli Kütüphane Arşivindeki kitaplar, afişler ve ilânlar, takvimler, kartpostallar, Küçük Ali'nin biyografisi, ses bandları, figürler, diğer malzeme ve plâklar sıralanmıştır. Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü Müzik ve Güzel Sanatlar Şb. Yayını: 2. Hazırlanma'sında M. Yücel, C. Süberk, B. Açıköz'ün de katkısı olmuştur. 24 X 16 cm. boyunda, 64 sayfa, fiyatı yazılı c'eğil.

● Dr. Ensar Aslan: «ÇILDIRLI ÂŞIK ŞENLİK». Hayatı, şiirleri ve hikâyeleri. İnceleme, metin ve sözlük. Eser, önsöz, bibliyografya, girişle başlıyor, her konu geniş şekilde işleniyor, şiirlerinin yapısı, hikâyelerin söyleniş, eserde geçen yer ve şahıs adları, şiirlerin sözlü ve yazılı kaynakları, şiirlerin dizini, Şenlik'in şeceresi ve yaşadığı çağda Doğu Anadolu ve Azerbaycan'ın durumunu gösterir bir harita veriliyor. Atatürk Üniversitesi Yayınları, No. 359, Edebiyat Fak. Yayınları No. 72, Araştırma Serisi No. 61. 24 X 16,5 boyunda 455 sayfa, 65 lira.

● İrfan Ünver Nasrattnoğlu: «AFYONKARAHİSAR'DA EVLENME TÖRELERİ». Sözkesme'den çeyiz indirme'ye dek. Yazarın kendi yayını. Yazışma adresi: P. K. 471 Ulus - Ankara. 20 X 14 boyunda, 48 sayfa, 6 lira.

● Uğuroğ Barlas: «SAFRANBOLU MASALLARI». I. Cilt. Kitabın önsözünü Nuran Canova yazmış, Yavuz İnce resimlendirmiştir. İçinde Safranbolu'da derlenen 26 masal yer almıştır. Eser, Bulak Yetiştirme Yurdunu Koruma Derneği, PTT Cad. No. 17/1, Karabük, adresinden temin edilir. 19,5 X 13,5 boyunda, 80 sayfa, 10 lira.

● Uğuroğ Barlas: «HAKKARİ İLİ EVLENME TÖRE VE TÖRENLERİ». Yazarın önsöz ve giriş yazısını evlenme töre ve törenleri, düğün oyunları, bağlamalar, kız kaçırmalar, sonuç bölümü izlemektedir. Bulak Yetiştirme Yurdunu Koruma Derneği, PTT Cad. No. 17/1, Karabük, adresinden edinilir. 19,5 X 13,5 boyunda, 80 sayfa, 20 lira.

her biten
ipananın
yerini bir yenisi alır

İpana'nın dişlere kazandırdığı eşsiz beyazlıktan, ağıza verdiği serinlikten, ferahlıktan vazgeçemedikleri için... İpana Fluorid, diş minelerini sertleştiren, çürümleri önleyen, diş ve ağız sağlığını koruyan diş macunudur.

ipana
fluorid

800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde

T.C. ZIRAAT BANKASI

LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI
HİZMETİNDE

Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hâpı
Lokman - Tablet Ağrı hâpı
Algotirin Analjzik tablet
Algo - Tablet 4 tabletik
Moruvit - Vitamine Kuvvet şurubu
Kina - Kola İştah şurubu
Anamur Burun ve göz damlası
Mepro1 Tablet Sinir hâpı
Sollargen Granüle Ekzema - kaşıntı
Sel de Gastrin Granüle Mide tozu
Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici tablet
Metegastrin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık merhemi.
Lokman Çayı Afiyet çayı tozu
Dover Tablet Öksürük ve dronşite
Metekodin Öksürük hâpı
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve ağrılarda
Algo - Wax Nazal Nözle merhemi
Ma-ka-ta Basur merhemi
Cut1 - Cura Cilt İfşyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç İlâcı
Lokman Kaşe ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket) Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüm. kutu) Deriseptol Yara ve göbek
Dr. Krom Diş patı

(Folklor : 53)

BAŞARINIZ İÇİN,
HUZURUNUZ İÇİN
ÖNEMLİ OLAN;
kararlarınızdaki
isabettir .

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ BANKASI**

evinizin bankası
herkesin bankası

(Basın : 20252 - 60058/54)

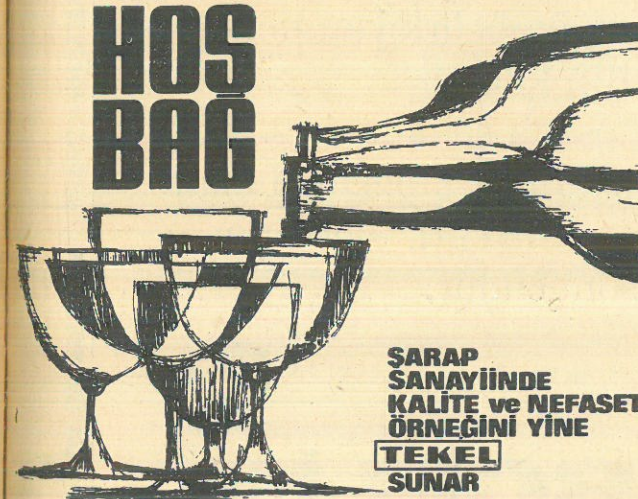

istikbalinizin
garantisi
tasarrufunuz

tasarrufunuzun
garantisi

**TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI**

(Folklor : 55)

ŞARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR

(Basın : 60663 — 57)

DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TÜRKİYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 56)

**ANADOLU
BANKASI**

SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
kısacası
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 58)

158

159

